

Několik slov úvodem

Vážení přátelé,

právě otvíráte almanach vydaný u příležitosti oslav 115. výročí založení naší ZŠ Bratří Čapků v Úpici, od něhož určitě velmi mnoho očekáváte. Měl by být milou památkou na den, kdy jste se po dlouhém čase na pár chvil zase vrátili do školních lavic a společně se svými spolužáky, učiteli či jen přáteli a známými zavzpomínali na léta, která jste zde jako žáci prožili. Jste to vy, kteří pomáhali tvořit oněch víc než sto let dlouhé historie této základní školy.

Právem tedy očekáváte, že své jméno, jména svých rodičů, prarodičů nebo jiných vám blízkých osob objevíte mezi absolventy či těmi, kteří tu strávili třeba jen krátký čas. To vše jsme si jako tvůrci této knížky uvědomovali a pečlivě studovali dochované pamětní knihy, třídní výkazy a další písemné prameny, v nichž jsou jména našich žáků trvale zachycena. Ne vše se však zdařilo, jak bychom si představovali.

I v kronikách a dokumentech jsme našli nepřesnosti, chyby ve jménech a jiné nedostatky, které se ani po nejrůznějších konzultacích nepodařilo napravit. Velmi se proto omlouváme všem, kteří zde své jméno z nejrůznějších příčin nenajdou.

I tak věříme, že zde objevíte alespoň něco málo, co Vás potěší, zahřeje u srdce a přenesení vás na pár okamžiků do let, co se nevrací.

Tvůrci almanachu

Úvodní slovo pana ředitele

Od založení naší školy v roce 1891 uběhlo již 115 let. Svou dlouhou historií škola patří k nejstarším v celém okolí. Přestože obě hlavní budovy jsou již velmi staré, vnitřní ráz školy se především v posledních letech výrazně zmodernizoval. Pro naše bývalé absolventy je bohužel asi největším "zklamáním" učebna chemie a fyziky, neboť zde již marně hledají archaické zelené lavice, na které se tak rádi chodili dívat a kde vzpomínali na svá žákovská léta.

Jeden z mnoha důvodů, proč jsme se rozhodli uspořádat oslavy k tomuto výročí, byl právě dlouhodobý cíl a chuť vytvořit rozsáhlejší školní almanach, který se Vám právě dostává do rukou. Naším cílem bylo stručně zmapovat dlouhý vývoj naší školy a pokusit se o vytvoření kompletního seznamu absolventů naší školy, což vzhledem k velikosti školy byl velmi "tvrdý oříšek".

Během více než stoleté historie totiž prošlo naší školou téměř 15.000 žáků. Příslušníci starousedlých úpických rodin do ní docházejí již po mnoho generací. Mezi několika tisíci našich absolventů najdeme i mnoho známých osobností. Škola nese jméno po Karlu a Josefu Čapkovi, kteří navštěvovali školu na přelomu 19. a 20. století.

Převážně kladné ohlasy a pěkné vzpomínky našich absolventů na školu nám ukazují, že naši práci děláme dobře. Pevně věřím, že všichni zaměstnanci školy budou vynakládat maximálně úsilí, abychom v tomto trendu i nadále pokračovali a úroveň školy ještě pozvedli.

Mgr. Martin Zakouřil

1891 - 1918

Stavíme a stavíme

V dějinách našeho města jest opět o jeden zlatým písmem psaný list více. Světli jsme dne 13. září 1891 novou budovu školní, určenou pro obecné a měšťanské školy chlapecké, a událost takovou nelze přeci jinak než zlatem pro paměť budoucího pokolení zapisovati.

Školní budova byla jednopatrová a náklad na její stavbu činil 20 000 zlatých. Stavba trvala dva roky. Započata byla v roce 1889 za předsednictví MUDr. Antonína Teuchmanna v místní školní radě a dokončena byla o dva roky později za předsednictví Emanuela Červeného. Stavitelem byl Josef Rejsek, truhlářské práce zhotovil Jan Kuřák, zámečnické Josef Hůlek, kamnářské Jan Klimeš a natěračské Antonín Vacek, všichni z Úpice. O tři roky později bylo přikročeno k nástavbě druhého poschodí, kde byly umístěny další tři třídy, kreslárna a kabinet.

V roce 1893 byl nákladem města Úpice přeměněn dosavadní hřbitov, ležící v bezprostředním sousedství školy, na veřejné sady. V květnu 1895 byla pak pro obě školy chlapecké zřízena nová školní zahrada o výměře 538 m².

První den roku 1897 byl ve znamení otevření nové tělocvičny, která byla postavena na místě starého špitálu. Místnosti nad tělocvičnou byly určeny jako byt ředitele. Do místnosti v tělocvičně se stěhoval i školník. Nářadí, kterým byla tělocvična vybavena, bylo zčásti majetkem školy a zčásti majetkem Sokola.

V sousedství dosavadní školy a tělocvičny byla otevřena 18. září 1904 ještě jedna školní budova. Plány ke stavbě vyhotovil stavitel Jaroslav Budínský, který posléze nákladem 90 000 zlatých i stavbu provedl. Budova byla dvoupatrová se sedmi učebnami, kreslárnou, sborovnou, ředitelnou a třemi kabinetu. Budova byla určena pro obecnou a měšťanskou školu chlapeckou. Původní budova (dnes p. č. 274) byla ponechána obecné a měšťanské škole dívčí.

V roce 1906 místní školní rada svolila, aby bylo ve třídách školy zavedeno elektrické osvětlení, což především v zimním období vedlo ke zkvalitnění výuky.

O prázdninách roku 1911 proběhly ve školních budovách četné úpravy. Učebny i chodby byly vkusně vymalovány, v šatně tělocvičny byla vybudována sprcha a školní dvůr byl konečně vydlážděn.

Ku prospěchu školství a chudé mládeže

Místní školní rada dbala na vybavení školy i na pomoc chudým dětem: *Slavná místní školní rada zdejší koupila krásnou sbírku vycpaného plectva po zemřelém Antonínu Pastorovi, knížecím úředníku v Malých Svatoňovicích, a darovala z ní větší část měšťanské škole. Za sbírku zapláceno 150 zlatých, k čemuž přispěla Občanská záložna obnosem 100 zlatých (1891). Místní školní rada*

v zasedání svém dne 12. října povolila, aby zakoupeno bylo pro chudou mládež školy měšťanské knih a pomůček za 67 zlatých (1893).

Pomáhaly i místní živnostníci:

Občanská záložna zdejší darovala dne 21. února školám chlapeckým 50 zlatých na obohacení učitelské a žákovské knihovny (1894).

Továrník Moric Morawetz věnoval 100 K na rozšíření kabinetu školního. Úroků z nadace Oskara Morawetze bylo užito k rozmnožení sbírek (1908).

Bratři Buxbaumové, továrníci v Úpici, darovali škole naší na Štědrý den 100 K s přáním, aby částka rozdána byla žákům v penězích (1908).

Pravidelně byly konány vánoční sbírky:

Z letošní sbírky vánoční u dobrodinců v městě našem konané podarováno bylo 60 žáků. Rozdáno bylo 18 kabátů, 11 párů kalhot a 31 párů botek v ceně 79 zlatých (1892).

Chudým žákům bylo v zimních měsících dokonce vyvažováno:

Letošním rokem bylo ještě jinak postaráno o trpící chudou mládež. Na podnět ředitele Otakara Kremly ujaly se některé šlechtné dámy myšlenky vařiti pro chudou mládež v měsících zimních polévku, aby ubohým dětem dělnickým, které přes poledne ve škole zůstávají a jen s kouskem suchého chleba spokojiti se musí, dostalo se teplé a výživné stravy. Sběrka, kterou obětavě vykonaly pí. A. Červená, pí. B. Čapková, pí. P. Kohornová a pí. F. Nyklíčková, vynesla 300 zlatých, i přikročme ihned počátkem prosince k vaření polévky (1895).

Od náboženství k francouzštině

Sbor učitelský byl z počátku tvořen výhradně muži. Složení ze školního roku 1895/1896:

Otakar Kremla, ředitel měšťanské i obecné školy chlapecké,
Josef Brett, katecheta měšťanské i obecné školy chlapecké,
Karel Kořízek, učitel měšťanské školy, třídní v I. ročníku,
Eduard Novák, učitel měšťanské školy, třídní v II. ročníku,
František Vobořil, učitel měšťanské školy, třídní v III. ročníku,
František Doležal, učitel obecné školy, třídní v 1. ročníku,
Václav Brož, učitel obecné školy, třídní v 2. ročníku,
František Jedlička, učitel obecné školy, třídní v 4. ročníku,
Adolf Brož, podučitel obecné školy, třídní v 3. ročníku,
Adolf Vlček, podučitel obecné školy, třídní v 5. ročníku.

Jeho členové vyučovali především „klasickým“ předmětům. Velký význam měla v této době výuka náboženství:

V měsíci září a od 5. května do konce školního roku denně navštěvovalo žactvo ranní bohoslužby boží. Ku zpovědi a svatému přijímání vedeni byli žáci školy měšťanské a páté třídy školy obecné ve dnech 15. a 16. října, 22. a 23. května (1907-1908).

Zaváděny však byly postupně i některé „moderní“ předměty:
Hned od počátku roku školního bylo započato s vyučováním jazyku francouzskému v I. oddělení na základě svolení veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 6. března roku 1896.

Ukázka výročního vysvědčení z roku 1896.

Vyučování toliko dosti, také jest zábava

Pro mládež byla organizována zábava:
Místní školní rada uspořádala veškeré mládeži školní zábavný výlet na Dlouhé Záhony. Dne 10. července o druhé hodině odpolední seřadila se veškerá mládež na náměstí, načež za zvuků hudby dala se na pochod na Dlouhé Záhony. Tam rozproudil se záhy čilý život. Žáci i žákyně jednotlivých tříd zpívali, deklamovali, prováděli rozmanité hry tělocvičné, přičemž bylo všechněm zdarma poskytnuto hojně občerstvení. O osmé hodině večerní vracela se mládež při zpěvu a hudbě vesele domů (1894).

Byly uskutečňovány první školní výlety:
V sobotu 27. června podnikla měšťanská škola výlet do Náchoda, jehož se účastnilo 69 žáků a celý učitelský sbor. Na čtyřech povozích vyjeli jsme před 5. hodinou ranní

a o 1/2 9. dojeli jsme šťastně do Náchoda. Tam prohlédli jsme si nejprve c. k. odbornou školu tkalcovskou, po té navštívili jsme městské muzeum a pak kráčeli jsme na zámek, kde nám byl dovolen přístup do všech pokojů. Ze zámku šli jsme na vojenský hřbitov, kde jest pochováno množství vojáků z války v roce 1866. Po obědě vydali jsme se na rozhlednu Dobrošovskou, odkudž překrásná a daleká rozevřela se nám vyhlídka do Čech i do Pruska. Na zpáteční cestě zastavili jsme se v obecním pivovaru, kde jsme byli bohatě pohoštěni. O 7. hodině vydali jsme se na zpáteční cestu přes Hronov a v 11. hodin dojeli jsme šťastně a bez nejmenší nehody do Úpice (1896).

Fotografie z výletu na Bischofstein (24. 6. 1914)

Škola začala také se svou prezentací na veřejnosti:
Aby uplatnila se práce ve škole věnovaná zpěvu a deklamacím, pořádána byla 26. července „Školní slavnost“ toho druhu dosud v Úpici nepořádána, která se všeobecně líbila a škole morální prospěch přinesla (1902).

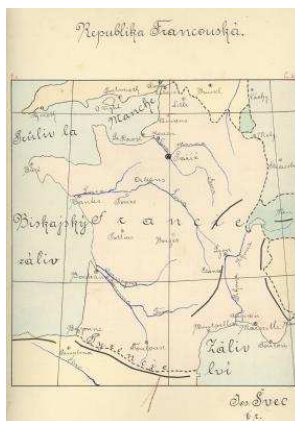
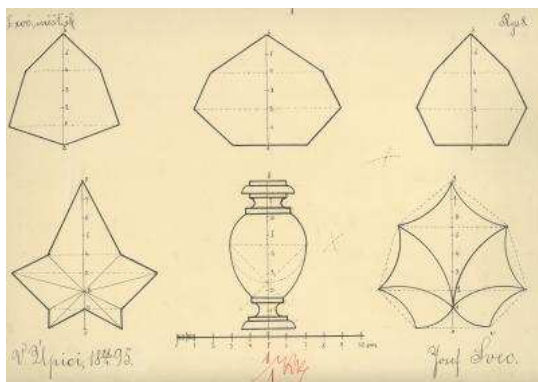

Fotografie žactva ze školní slavnosti (červenec 1906)

Aby veškerá veřejnost přesvědčiti se mohla o pěstování církevního zpěvu ve škole, pěla mládež každé neděle při mši svaté vhodné vložky a to hlavně v období vánočním a letním (1902 – 1903).

Dne 10. září sehrály děti obou škol zdejších divadelní hru „Hastrman“. Čistý výnos představení byl 288,31 K (1916).

Dne 8. července byla uspořádána výstava grafických a ručních prací žákovských. Na dobrovolném vstupném vybráno bylo 75,93 K, které byly dle usnesení učitelských sborů věnovány válečným sirotkům (1917).

Ukázka grafických prací Josefa Švece z let 1895 a 1896.

Konaly se první rodičovské schůzky:

Dne 8. prosince konala se na zkoušku schůze s rodiči žáků 4. ročníku. Shledalo se, že do školy přišli ponejvíce rodiče žáků hodných a pilných, kdežto rodiče, s nimiž bychom velmi rádi o dětech promluvili, se nedostavili. V poradě usneseno takové rodiče zvlášť šetrným způsobem do školy volati. Usnesení toto hojně prováděno a dobře se osvědčilo ku prospěchu mládeže.

V prvopočátcích byly oddechové sportovní aktivity:

Žactvo rádo užívalo volnosti mu poskytnuté v přestávce o 10. hodině, jakož i letos zavedeného sánkování a společného koupání (1907-1908).

Na žádost učitelského sboru uvolila se místní školní rada hraditi nájemci farské louky 6 K za použití břehu, jehož žáci při koupání ku svlékání užívati budou (1908).

A zaznamenány byly i pokusy o dohled nad žactvem mimo vyučování:

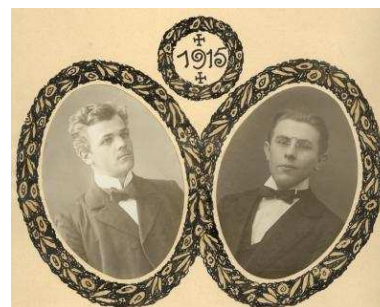
Dne 1. května učiněn pokus o zřízení útulku pro mládež, postrádající po skončení vyučování dozoru rodičů. Jest jen litovati, že mnozí rodiče z nepochopení dítek svých ku konci školního roku do útulku neposílali (1912).

Při škole pořádán byl kurs dětských her, který řídil p. Josef Hrdý, učitel v Úpici (1912).

Když do budov školních vtrhne válka

Válečné události měly v celém království Českém veliký vliv na školství. Hned na samém začátku války byl ohromný počet učitelstva obecných a měšťanských škol českých povolán k činné službě vojenské. Náhradu za ně poskytl řady absolventů učitelských ústavů, kteří do té doby marně čekali na místa, a absolventky ženských pedagogií.

Vojenská služba se dotkla značného množství úpických občanů (v roce 1915 mělo 137 žáků školy svého otce v činné službě, 5 z nich již padlo; v roce 1917 mělo na frontě svého otce již 540 dětí, sedmnácti z nich již otec padl) a nevyhnuły se jí ani učitelské řady z Úpice. Válka si v nich, bohužel, vyžádala i tři oběti: Jana Malého, Františka Mareše a Josefa Kvíčera. Zbylí učitelé pomáhali v chlebových komisích, při soupisech obilí, zajišťovali sbírky na Červený kříž, válečné sirotky, vypomáhali i při válečných půjčkách.

Fotografie zemřelých úpických učitelů, zleva: Jan Malý, František Mareš, Josef Kvíčera

Pomáhaly i děti. Z počátku byla jejich pomoc spontánní:

Ochotně a rádi ujali se žáci chlapecké školy různých pomocných akcí, které byly silám jejich přiměřené. Na podzim sbírali a sušili ostružinové listy k přípravě náhražky za čaj, během zimy zhotovili 18½ kg papírových podešví, ve dnech 28. dubna a 1. května provedli žáci měšťanské školy sbírku kovů (1915).

Postupem času však Rakousko-uherské mocnářství začalo s výměnou dostatečně neloajálních ředitelů škol. Tak byl služebně převeden do Skutče i dlouholetý učitel a ředitel dívčí školy Karel Kořízek. Nahrazen byl rakušáckým posluhovačem, Františkem Kalinou, jenž s omezeností mu vlastní plnil všechny příkazy. Takže ve škole bylo například zakázáno kreslit červenou a modrou barvou na bílém papíře, neboť by prý tyto barvy mohly vyvolávat slovanské citění.

Co však bylo ještě horší, byla sociální situace v rodinách žáků a s tím ruku v ruce i pokulhávající docházka do školy:

Vyrobený v té době chléb ani zdaleka potřebě nestačil a bylo třeba mnoha úsilí, aby byl získán. Od nejčasnějšího rána stály zástupy před zamčenými pekařskými krámy a

značné procento tvořily tu školní děti. Po otevření krámu byly sváděny pravé zápasy o chléb! Žáci chodili v té době mnohdy značně pozdě do školy a pravidelnou omluvou bývalo, že čekali na chléb. A chodívali mnohdy se slzami v očích, když všechno čekání a úsilí bylo marné.

A situace se ještě zhoršovala. Vyučování trpělo nedostatkem učebních potřeb, sešitů, knih i pomůcek. Neustále zdražující se potraviny (např.: 1 kg bílé mouky za 10 – 15 K, přičemž týdenní výdělek ve fabrikách byl 9 – 12 K) přinutily mnoho dětí k žebrotě a jejich rodiče ke stávkám. Ke konci války nebyly potraviny k dostání již prakticky vůbec a k obstarání základních potravin tak sloužil již jen směnný obchod „něco za něco“. Většina dětí proto byla zoufale podvyživená a nuzně oděná. Ke konci války navíc zasáhla Úpice i epidemie „Španělské chřipky“, která si vyžádala nemálo obětí z řad dětí.

V měsíci září počaly se objevovat v městě první případy tzv. španělské chřipky. Churavěli dospělí i děti a některé případy končily smrtelně. Nemocných přibývalo a v některých třídách chyběla i polovina žactva.

Školy musely být z lékařského nařízení zavřeny.

A bylo i jiných skutečností

Dne 6. května napadl neočekávaně decimetr sněhu, který během dne roztál a osení neuškodil (1893).

Po 11. hodině ranní shromáždili se žáci ve svých třídách, aby uvítali vzácného a vznešeného hosta, jehož příchod byl na jmenovanou hodinu ohlášen. Vznešeným hostem byl František hrabě Thun, místopředseda království Českého, jenž navštívil severovýchodní Čechy, a jehož cesta vyměřena byla též přes naše město, kde prohlédnouti mívá kostel, školy a přední průmyslové závody. Na prahu školní budovy očekávali vznešeného hosta oba sborové učitelští majíce v čele ředitele, jenž vhodnými slovy uvítal zástupce našeho nejjasnějšího krále a císaře. Jeho Excellence, pan místopředseda, prohlížel všechny místnosti, při čemž provázející jej ředitel dával mu potřebná vysvětlení. Ve 3. třídě obecné školy zapsal své jméno do pamětní knihy. Ve II. ročníku měšťanské školy zapěl mu žáci k jeho přání rakouskou hymnu národní. S projevem spokojenosti opustil Jeho Excellence budovu školní a odebral se do kaple sv. Michal v parku před školou (1894).

Podpis místopředsedy v pamětní knize

V letošním roce školním zůstal jeden žák vůbec beze všeho vyučování, poněvadž ho nebylo možno k docházce školní donutiti. Veškeré napomínání zůstalo marným a k trestání nedbalých rodičů v letošním roce školním vůbec nedošlo, poněvadž c. k. okresní soud v Úpici nestaral se o to, zda rodiče vyměřený jim trest skutečně nastupují (1899).

Následkem velikých stávek uhlokopů, hrozila i škole naší možnost, že trpěti bude nedostatkem uhlí. Aby se předešlo zavření školy, omezeno topení na míru nejnужnější. Ve sborovně a tělocvičně nebylo topeno vůbec. Tělocvik omezen pouze na prostocviky ve třídách. Stav tento trval od 28. ledna do 8. února (1900).

Nové století začalo pamětihodnými přírodními úkazy. V měsíci lednu vyskytly se silné bouřky s průtržemí mračen, které velikých škod způsobily. Dne 10. ledna o 4. hodině ranní bylo obyvatelstvo města vyburcováno silným zemětřesením. Otřesy byly mocné, zanechavší trhliny na zdech mnohých budov (1901).

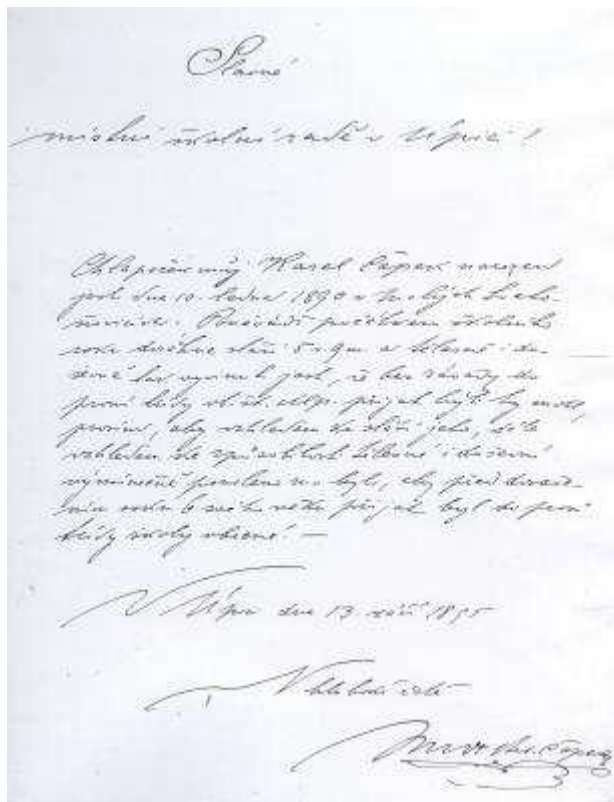
Za stále panujících veder v měsíci červenci zavedeny byly po návrhu p. MUDr. Antonína Čapka vedřinové prázdniny, kterých se mělo používatí vždy, když dostoupila teplota v 10 hodin dopoledne 20°C (1901).

Letošního roku řádily nemoci mezi dětmi téměř po celý rok. Příušnice, osypky, spalničky, spála, dusivý kašel ukázaly se i epidemicky tak, že byla 2. třída obecné školy od 1. května do 5. června a 1. třída od 15. května do 3. června uzavřena. Mezi dětmi končila nemoc i smrtí tím, že se přidaly nebezpečné záněty ledvin, pobřišnice a mozkových blan (1903).

Učitelské sbory chlapeckých škol spolu se sbory škol dívčích uspořádaly 2. prosince Dětský den. V divadelním sále po prosloveh předneseny žactvem lojální básně, tančeny slovácké a hanácké tance, zapěny slovácké a slovenské písně a zahrána aktovka „Zase doma“. Slavnost skončena písní „Kde domov můj“ (1915).

Čapkové žáčky, Plicka učitelem

Školu i samotnou Úpici proslavili nejvíce bratři Josef a Karel Čapkové. O jejich životě i díle už bylo napsáno a následně publikováno snad vše známé. Jejich pobyt na škole v letech 1892-1901 připomíná žulová deska odhalená při slavnostním přejmenování školy v roce 1990. Josef nastoupil jako prvňáček už rok po otevření školy, v roce 1892, Karel pak v roce 1895. Od samého počátku se v písemnostech týkajících se školy objevují i jména jejich rodičů. V roce 1894 léčí MUDr. Antonín Čapek u školních dětí oční chorobu trachom (infekční chronický zámět očních spojivek a rohovky), v následujícím roce 1895 je zvolen do obecního zastupitelstva – školní rady a provádí u žáků očkování. Ve stejné roce, 1895, je zmiňována i matka sourozenců, Božena Čapková, přesněji její podíl na vaření polévky pro chudé školní děti v zimním období. Dochován zůstal i dopis doktora Čapka ze září 1895 adresovaný slavné školské radě v Úpici, v němž žádá, aby jeho syn Karel mohl nastoupit předčasně do 1. třídy. Poslední zmínka o otci obou bratřích je z roku 1901. V roce 1907 se pak celá rodina stěhuje do Prahy.

Dopis MUDr. A. Čapka místní školní radě.

Čapkové v útlém dětství.

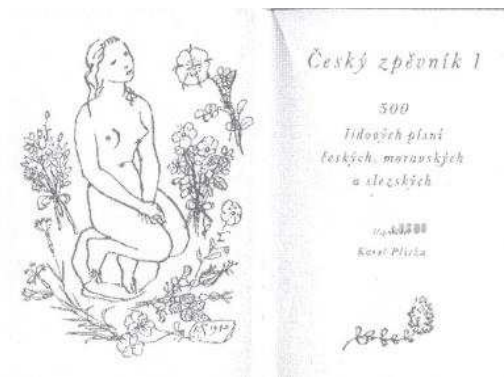

Karel Čapek za studentských let.

Těsně před válkou, 16. února 1914 byl třídním učitelem pobočky 4. třídy ustanoven Karel Plicka, narozený 14. října 1894 ve Vídni. Ze služby však byl uvolněn již 1. října 1915, neboť se chtěl věnovat přípravě ke státní zkoušce z hudby. Svůj všestranný talent později zúročil jako fotograf, etnograf, režisér, sběratel a upravovatel národních písní a říkadel. V roce 1959 byl jmenován zasloužilým umělcem a v roce 1968 národním umělcem. Jeho tvorba byla oceněna také v roce 1991. In Memoriam obdržel od prezidenta republiky Václava Havla řád T. G. Masaryka.

Karel Plicka

Karel Plicka: Český zpěvník 1

Ze vzpomínek Josefa Švece

Na dobu, kdy chodil jsem do zdejší měšťanské školy, od 15. září 1894 do 31. července 1896, zvláště rád vzpomínám nejen učitelů, kterým vděčím za vědomosti, jichž jsem ve škole nabyl, ale i zábav kterých jsem se tehdy účastnil.

Dobře se pamatuji na ředitele O. Kremlu, vždy přísného a bez tělesného trestání, kážeň ve třídě udržujícího, který vyučoval češtině, krasopisu a zeměpisu, učitele E. Nováka, vždy usměvavého, učícího počtům, přírodopisu, přírodopytu a rýsování, učitele K. Kořízka, učícího dějepisu, kreslení a němčině, a konečně F. Vobořila, učícího slohu, tělocviku a zpěvu.

U učitelů byl jsem celkem oblíben, ovšem mimo i jiných žáků, kteří dobře prospívali. Mimo 1. čtvrtletí I. ročníku, kde z náboženství měl jsem trojku, byl jsem vždy se svými čtyřmi nebo pěti dvojkami mezi vyznamenanými.

Vzpomínám také na své spolužáky a nesmím zapomenouti na naše bojové hry v zimě. Byly to pravé bitvy o polední přestávce, odehrávající se na polích nad školou, až ku hřbitovní zdi.

1918 – 1938

Volni, svobodni

Plachým snem bylo možno právem nazvati před nedávnou dobou to, co se stalo skutkem. Oč jsme po léta marně usilovali, ba o čem jsme se všichni ani sníti neodvažovali, je dnes splněno větší měrou, než jsme mohli tušiti. Věštecká slova učitele národů Komenského došla splnění. Československý stát vstupuje v řadu samostatných kulturních národů. Jsme volni – svobodni!

Do našeho města přišla první zpráva o převratu dne 28. října po poledni. Na školních budovách zavlály první prapory a radostná zvěst rozléta se v krátké době do všech částí města. Praporů přibývalo a do večera tonulo město v jejich záplavě. Na ulicích všude veselé tváře mužů, žen a hlavně dětí všech stavů. Všichni občané ozdobeni kokardami a různými odznaky národními v barvách českých nebo slovanských.

Navečer bylo všechno obyvatelstvo na ulicích a náměstí. Narychlo uspořádán pochodňový průvod s hudbou na náměstí, kde ktisíchlavému shromáždění promluvil starosta města p. Václav Pitaš. Za zpěvu národních písní a za hudby procházelo obyvatelstvo dlouho do noci. Téže noci zmizely z největší části říšské znaky. Našlo se dosti ochotných rukou, které je pomohly uložit k věčnému odpočinku.

Školy dívčí i chlapecké byly v té době vzhledem k trvající chřipkové epidemii zavřeny. Vyučování bylo zahájeno až 5. listopadu. Jedním z prvních počínů byla vlastenecká slavnost.

Dne 8. listopadu ve školní tělocvičně konána slavnost na památku zřízení československého státu. Slavnosti zúčastnili se žáci poprvé se školním praporem, jehož praporečnickem ustanoven Jaroslav Král ze II. ročníku měšťanské školy. Po pronesených řečích přednesl žák Josef Berger ze II. ročníku před praporem následující slib veškerého žactva:

„Naplnění nejčistší radostí pozdravujeme osvobození našeho národa ve svobodné republice československé. Vzpomínáme vděčně našich hrdinů – legionářů i osvoboditelů našich presidenta Wilsona a profesora Masaryka. Slibujeme býti vždy a všude upřímnými Čechy. Slibujeme se vynasnažiti, abychom české škole byli vždy ke cti. Slibujeme býti všem Čechům oddanými bratry, všem lidem poctivými občany.

Oslavovalo se, připomínalo se velkých osobností našich dějin

I přes mnohá příkoří, která byla samozřejmě nejen úpickému obyvatelstvu po léta konána, nevyhledával nikdo žádné odvety. Radost ze svobody vše přehlušila a promítla se do značného množství slavností.

V neděli 13. dubna zúčastnila se školní mládež v krojích národních a sokolských

slavnosti sázení „lípy svobody“. Na náměstí promluvil starosta zdejšího Sokola, bratr notář Vlach, řeč hlavně ke školní mládeži, které objasnil význam slavnosti a které lípu do ochrany odevzdal. Žactvo lípu zasadilo a zapělo sbory „Lípo, lípo.“ (1919)

Lípa svobody na fotografii z roku 1924.

Třída II. ročníku vyzdobená u příležitosti prezidentových narozenin v roce 1924.

Vzpomínání byli všichni velikáni našich dějin (Žižka, Komenský, Smetana, atd.). Největší pozornost si však vysložil prezident osvoboditel T. G. Masaryk. Ten dokonce ve dnech 11. a 12. července 1926 Úpici navštívil.

Mládež školní dostavila se jak k uvítání, tak i k rozloučení. Za žactvo škol úpických uvítala pana prezidenta žákyně Jana Mílová a žák František Stejskal mu podal kytici. Zástupci škol úpických (Kateřina Doležalová a Josef Hrdý) byli panu prezidentovi představeni.

Ve čtyřech budovách

Po roce 1918 dochází k rozdělení školních budov. Obecná škola dívčí obsadila školní budovu pod farou (čp. 2); třídy Měšťanské školy dívčí a některé třídy Obecné školy chlapecké byly umístěny v budově čp. 274 na Blahovce (v této budově však byly i městské úřadovny a v roce 1920 dokonce i policejní úřad a zasedací síň), zbylé třídy Obecné školy chlapecké měly zázemí v nově postaveném městském chudobinci na Sychrově; Měšťanská škola chlapecká sídlila v budově čp. 151 na Blahovce.

Postupem času docházelo ke zlepšování prostředí kolem školních budov. V dubnu 1920 byl proti budově dívčí školy založen park, změnami prochází i školní zahrada, kam je například v roce 1936 umístěno i alpinum.

Mnohých změn se dočkal i interiér budov. V roce 1930 byly některé části podsklepeny a na záchody bylo instalováno splachovací zařízení. O dva roky později prochází změnami tělocvična. V roce 1933 mají již obě školy stálé jeviště (dívčí škola v kreslírně, chlapecká v tělocvičně). Až v roce 1937 mají všechny třídy své šatny. Do té doby se žáci některých tříd převlékali ve třídách.

Úpice = 2 školní obvody

Rozřešení zoufalé situace se školními budovami přineslo až v roce 1932 otevření Obecné školy smíšené v Úpici na Lánech. Tomuto počínání předcházelo rozhodnutí zemské školní rady z roku 1928, jež rozdělilo Úpici na dva školní obvody. První obvod ležel na pravém břehu řeky Úpy, druhý pak na levém břahu. Toto rozhodnutí platilo pro školy obecné, školy občanské (měšťanské) byly společné pro oba obvody.

Křivda je příliš veliká

Bohužel, nadšení pro zlepšení republikánské školy ze strany učitelstva bylo schlazeno ledovou sprchou zákona ze dne 17. prosince 1921, jímž učitelstvo poníženo, neboť práce jeho uznána našimi zákonodárci méněcennou. Vánoce v roce 1921 budou zapsány v rodinách učitelských černě, urážka celému stavu učiněná dlouho bude bolet. Paritní zákon, chlouba učitelstva po převratě, porušen. Učitelstvu zmenšen příjem až o 25%. Neutěšený pohled do školy s roztrpčeným učitelstvem. Křivda je příliš veliká!

Učitelský sbor škol chlapeckých z roku 1922.

Třetí ročník měšťanské školy dívčí včetně učitelského sboru dívčích škol z roku 1927.

Kupředu, přešlapování na místě nikam nevede

V rámci měšťanské školy byl otevřen IV. ročník:

Výnosem zemské školní rady ze dne 3. srpna 1921 byl povolen při škole měšťanské IV. ročník, který měl být od 15. září otevřen. Avšak pro nemožnost získati zkušenou sílu učitelskou, nemohl býti otevřen, ač místní školní rada byla ochotna přinésti k tomuto účelu i těžké oběti. Vyslala též deputaci k zemské školní radě, ale bezvýsledně.

Čtvrtý ročník byl nakonec jako jednorozhodný kurz učební otevřen o rok později.

Bylo vyučováno novými předměty. K nejzajímavějším v té době jistě patřil těsnopis a vaření dívek.

Zdokonalovalo se i technické zázemí škol.

V měsíci listopadu promítány byly světelné obrazy pro žáky vyšších tříd škol obecných i měšťanských. V první serii byly obrazy ze Sicílie, druhá obsahovala obrazy ze života našeho osvoboditele, prezidenta T. G. Masaryka. Poučné tyto hodiny poskytl se žákům zdarma (1921).

Pro poučení i zábavu pořádána byla měsíčně jednou dětská představení biografická s vybraným pořadem. Předvedeny byly filmy: Lucerna, Karel Havlíček Borovský a Josef kajetán Tyl (1925).

Školský rozhlas zaveden byl poprvé 6. února 1931. Kolega Stanislav Šidlák zapůjčil svoji třílampovku a tak naše škola poslouchala Prahu.

Nového projekčního aparátu využito náležitě. promítnuty četné filmy zeměpisné, přírodopisné, technologické i zábavné (1937).

Nové didaktické metody úprkem vpřed

Podstatně větší důraz začal být postupně kladen na praktické využití učiva. Začínalo se i s tzv. samovyučováním.

Dívky IV. ročníku navštívily dne 26. května se svým třídním učitelem A. Gruntem Poradnu matek a kojenců a byly poučeny měšťským a školním lékařem MUDr. V. Králíčkem o blahodárné činnosti této instituce (1923).

Samoučení používalo bylo v některých předmětech (češtině, dějepisu, zeměpisu a občanské nauce) v IV. ročníku, nikoliv však pravidelně, ale jen tehdy, kdy bylo pro určitou partii nejen zvědavého zájmu, ale i vhodných pomůcek. Nezbytnou ukázala se průtrční knihovna, již jest opatřen IV. ročník. Výsledky samoučení, jež žáci prakticky mohli uplatňovati v písemných stylistických rozpravách, drobných přednáškách a v informačních referátech literárních, dějepisných, zeměpisných, byly u nadanějších žáků velmi pěkné. U žáků duševně slabších tato forma spojena byla se značnou ztrátou času, ač úkoly byly dle schopností a zájmů diferencovány (1932).

Ochotníci, samaritáni, filatelisté, ...

Rok od roku znatelně rostla i mimoškolní činnost.

Třídní učitelky obou 5. tříd uspořádaly se svými žáky večer 22. prosince vánoční besídku s rodiči, při níž o významu spolupráce školy a rodiny promluvil zástupce ředitele. Žáci potom přednesli básně, říkadla a zapělí. Pod vánočním stromkem pak ležící dárky žáků pro rodiče byly jim rozdány. Ke konci podarování byli žáci cukrovinkami. S výsledkem večera byla oboustranná spokojenost (1922).

Dne 14. května se hráli žáci III. a IV. ročníku měšťanské školy Flosovu veselohru „Nanyka z Týnice“ ve prospěch výletního fondu a školních pomůcek. Čistý výtěžek byl 1633,30 Kč. Hra měla úspěch morální i hmotný (1924).

Žáci přestrojení ve svých kostýmech.

V měsíci březnu ustavil se na našich školách Dorost čsl. Červeného kříže. Členy jeho se mohli státi žáci 4. a 5. ročníku obecné školy a žáci všech ročníků školy měšťanské. Úhrný počet přihlášených byl 246 (1924).

Od 14. ledna začal samaritský kurs Dorostu čsl. Červeného kříže za vedení školního lékaře MUDr. V. Králíčka. Zúčastnili se ho žáci i žákyně obou měšťanských škol Úpici a žáci z Havlovic, Libňatova, Maršova a Suchovršic. Konal se vždy ve středu odpoledne. Účastníků bylo 45 – 50. Poslední hodina byla 4. března. Finanční prostředky daroval čsl. Červený kříž v Úpici (1925).

Praktická cvičení v rámci samaritského kurzu.

Kolega Laštovička seskupil kroužek filatelistů, který se scházel jedenkrát týdně. Členové kroužku byli poučovani o úpravě alb poštovních známek a upozorňováni na novinky ve filatelii. Vzájemné prohlížení alb a čilá výměna známek udržovaly čilý zájem o filatelii (1937).

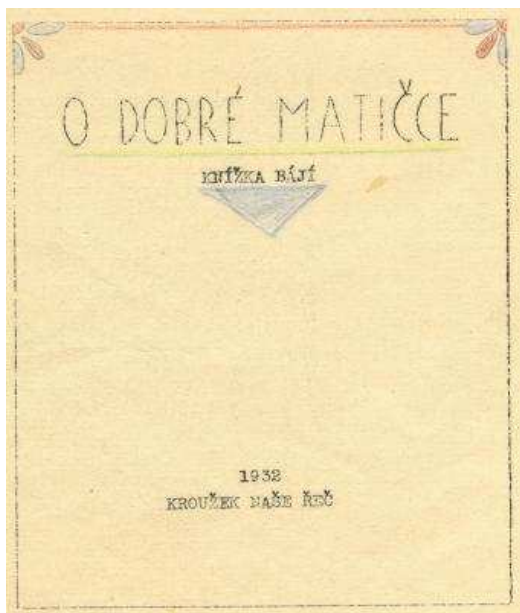
Kolega Laštovička též úspěšně vedl dorost Masarykovy letecké ligy, která měla četné členy nejen ve školách chlapeckých, ale i dívčích. Dorost konal několik schůzí a pracoval jednou týdně v naší dílně na výrobě modelů letounů (1937).

Pěvecký kroužek cvičil pilně v hodinách mimoškolních s dobrými zpěváky všech tříd písně ku školním slavnostem a rozhlasovým besídkám. Vedl jej kolega Valenta (1937).

Smyčkový hudební kroužek, vedený kolegou Laštovičkou, pomohl též vyplnit program besídek lehkými skladbami (1937).

Z výtěžku plesu pořádaného ve prospěch dívčí i chlapecké školy rodiči odevzdáno naší škole Kč 1 451,25 (1935).

Kroužek českého jazyka „Naše řeč“, který navštěvovaly žákyně z dívčí měšťanské školy, pravidelně vydával své sborníčky. Z řad pedagogů se na nich podíleli Věra Kadaníková a František Kárník. Sborníčky byly psány na psacím stroji a obsahovaly autorské práce z řad členek kroužku.

L. Sochorová:
Proč má zajíc dlouhé uši a nohy.

Dobrá Matička připravovala všem zvířátkům práci pro další rok. Jedno po druhém ji navštěvovalo. Zajíc Smášek toho využíval. K Dobré Matičce chodil též, ale ne pro práci. Místo aby si sbíral v polích a v lesích potravu, vklouzl vždycky nepozorovaně Matičce do zahrady, nachroupal se tam zelí a utékl. Dobrá Matička ho s počátku nechala, ale když se to již několikrát opakovalo, uznala si, že potrestá zloděje.

Edysi navečer se zajíček protáhl plotem do zahrady a dal se do zelička. Ale hned se ozvaly něčí kroky za houštin. „To jde Matička,“ lekl se zajíc a chtěl zase plotem utéci, ale najednou nemohl svých zadních noh utrhnout od země. Snažil se vyprostit, ale ne a ne, nešlo to. Kárně tam plakal, volal a umíňoval si, že již krást nepájde. Nic mu nepomohlo. Musil tam čekat celou noc. Ráno mu Matička vyhubovala, vytáhala jej za uši, dala mu jich pár do košíčku a propustila ho. Ten peláčil domů, až se za ním prášilo! Ty přilepené zadní nožky a ta vytáhaná ouška mu zůstaly až na naše časy.

Ukázky ze sborníku „O dobré matičce“ z roku 1932.

Na výlet až na Šumavu ...

Na školní výlety se jezdilo na čím dál více vzdálená místa, jako třeba do Moravského krasu či na Šumavu.

Ve dnech 5. – 10. června podnikli někteří žáci II., III. a IV. ročníku měšťanské školy výlet na Šumavu. Přitom navštívili Prahu, Plzeň, Domažlice, Klatovy, Tábor a prohlédli některé průmyslové závody. Celkový náklad na jednoho žáka činil 103 Kč (1928).

Fotografie z výletu na Šumavu.

Žáci uklizečkami

Sociální poměry byly v poválečném období ve značné části rodin velmi špatné. Snažila se pomoci i místní školní rada.

Začátkem školního roku 1921/22 zavedena byla novota v tom, že úpičtí žáci dostávají všechny sešity, kreslicí papíry, náčrtníky apod. zdarma od místní školní rady. Městská obec úpická zařadila 25 000 Kč na tyto školní potřeby do obecního rozpočtu. Tím odpomoženo aspoň částečně od tíživých vydání na nejpotřebnější školní pomůcky rodinám nemajetným.

Místní školní rada v Úpici nechala na žádost učitelských sborů pojistit všechno žactvo úpické proti úrazu. Tím vykonala záslužný čin, který s povděkem kvítujeme (1924).

Aby byl zjištěn mimoškolní život našich žáků, provedena byla podrobná statistika o tom, jak bydlí, spí, v jakých poměrech hospodářských žije rodina, kdo vydělává pro rodinu, apod. Ze statistiky vysvítá, že naši žáci žijí v abnormálně nepříznivých poměrech sociálních i hospodářských, což hlavně působí nepříznivě na jejich zdravotní a duševní stav a prospěch ve škole (1925).

Situace se ještě vyhorčila v období hospodářské krize.

Rozvrat obecních financí dolehl i na školu. Omezili jsme všechna vydání, omezili jsme odebírání časopisů, nekupovali jsme knihy a pomůcky a tak daleko to došlo, že ve školním roce 1933/34 po prázdninovém úklidu byly naše třídy vymyty jen o Vánocích! Naši žáci si však třídy myli sami.

V úpických továrnách byla práce ve školním roce 1933/34 velmi omezena a výživa dětí ohrožena. Škola proto v 10 hodin rozdávala mléko, za což bylo vydáno úhrnem 3 265 Kč. Peníze opatřeny byly z podpor a darů. Během roku bylo podáno 11 114 čtvrtlitrových porcí.

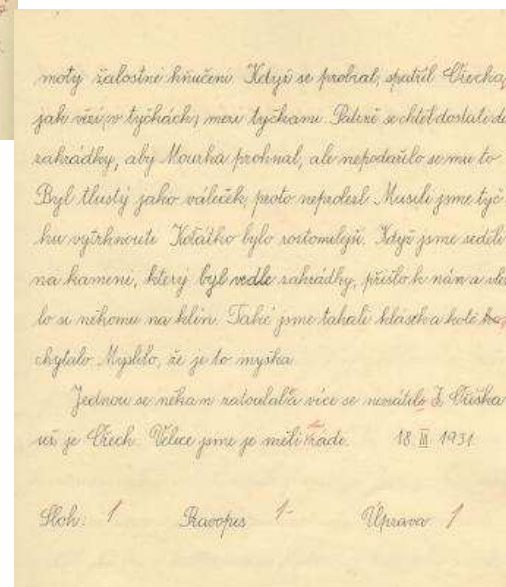
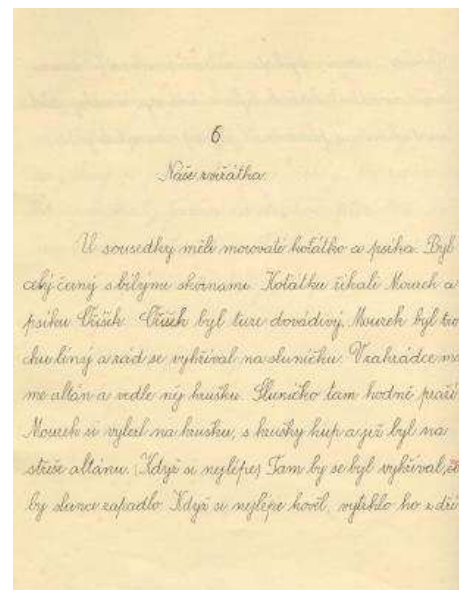
Vzorňáci versus zlobivci

Žákyň s velmi dobrým prospěchem a velmi dobrým chováním bylo na dívčích školách například ve školním roce 1924/25 jen asi 26%, na chlapeckých školách bylo toto číslo ještě podstatně nižší. Přesto mnozí žáci často přicházeli s různými aktivitami a dobrovolně se jich také účastnili.

Z popudu Dorostu čsl. Červeného kříže uspořádán ve dnech 12. a 15. dubna tzv. týden čistoty. Žáci sami učinili pořádek v lavicích, zbavili vše prachu, umyli si lavice, vyprášili přezůvky, vymyli botníky, kterých používalo k přezouvání a oťřeli z prachu obrazy. Žáci IV. ročníku opravili okopané rohy a vymalovali chodby. Ve všech třídách pořizena květinová výzdoba (1935).

Abychom zájem o kreslení a rýsování co nejvíce probudili, uspořádali jsme 24. června 1934 kreslicí výstavu všech tříd obecné i měšťanské školy chlapecké. Výstavu zpestřila i expozice kreseb a maleb zdejšího učitele obecné školy Karla Kapouna. Při naprostém nedostatku finanční pomoci místní školní rady obstarali

jsme si všechno sami. Hoši si třídu i kreslicíru sami umyli a byla radost, jak dokázali roztancovat kartáče. Rovněž výzdobu květinovou obstarali si žáci sami. Výstavu navštívila i zdejší rodačka akademická malířka Julie Mezerová – Winterová, jež v těchto dnech byla návštěvou u rodičů.

Ukázka ze slohové práce Věry Kašparové
(I. třída měšťanské školy dívčí, školní rok 1930/31)

Žákyň s prospěchem slabým až nedostatečným a problémovým chováním bylo například ve školním roce 1924/25 téměř 27%. Na chlapeckých školách bylo toto číslo ještě vyšší. Nebylo zvláštností, že děti vycházely již v průběhu docházky do obecné školy. Školu měšťanskou opouštěla masa dětí v I. ročníku. Zatímco byly jak na chlapecké, tak i na dívčí měšťanské škole v I. a II. ročníku paralelky, byl III. ročník již téměř výběrový.

Z kárných archů jsme pro vás zdokladovali, že ani v době mezi světovými válkami to učitelé se žáky neměli opravdu jednoduché:

Vzal spolužáku dva krajíce chleba a napíchl je na věšák.

O přestávce vysypala obsah odpadkového koše pod lavici své spolužákyňě.

Do večerního představení biografu jde, ale úkol samozřejmě nemá.

Pro nemravné dopisy vyloučen na 14 dní ze školy.

Píchá spolužačku špendlíkem.

Pod lístek podepsala svého otce. Tuto skutečnost jsem rozpoznal, neboť podpis byl ještě mokry.

Prala se tak, až zranila spolužačku, jež se souboje vůbec neúčastnila.

Kradl z poštovního vozu uzeninu.

Nosí štěnice v šatech do školy.

Hází pecky z třešní po učiteli a s posměškem tvrdí, že byly zkažené.

Když jsem psala na tabuli, hodila zmačkaný papír po spolužačce se slovy: „Ty krávo!“

Byl opilý na slavnosti, že ho hudebníci odnesli domů.

Hází po spolužačce svačinou nevábne vůně.

Kradl v kostele při mši svaté sousedům z kapsy.

Šel na veřejné ulici na malou stranu.

Poškodila barvou vycpaného ptáka a pak se mu směje.

Bručel při vyučování a pak drze lhal, až byl usvědčen.

Své sousedce vylila mléko za krk a ještě se tomu smála.

V hodině němčiny měl odpovědět „Ja.“ Když jej učitel opravil, místo ano – ja řekl „No tak ja.“

Píchá při počtech svou sousedku perem do nohy.

Úmyslně zanedbával školu, pil kořalku a kouřil.

Je líná jako veš. Už dva týdny z ní nemohu dostat opravu domácího úkolu.

Surově kopl spolužáka. Když byl napomenut, vyhrožoval hlasitě, že to řekne tatínkovi.

Louská při vyučování ořechy a svádí to na veverky.

Nenosí potřebných věcí do školy, za to nepotřebných má plnou aktovku.

Kreslil necudné věci na dveřích.

Dívala se při vyučování na pohřeb.

Chytá se jedoucího auta.

Psala o učitelích posměšné a sprosté věci, které dala kolovat po třídě.

O volné hodině otevřely okna, nahýbaly se z nich a soutěžily v plivání do dálky.

Bránil se čtyřce ze zpěvu a přitom zpívat vůbec nedovede.

Při výkladu Pythagorovy věty pletla pod lavicí.

Jest poslán od otce pro lihoviny místo do školy.

Tluče spolužačku sešitem a ještě pak dělá uraženou.

Vyhrožuje, že si to tatínek s panem katechetou vyřídí.

Naváděla spolužákyňi, aby nepřinesla sběr papíru.

O děvčatech ze IV. ročníku nadělal nemravné klepy.

Trucuje. Když byla určena, aby zpívala druhý hlas, odmítla se slovy: „Nebudu!“ A ještě k tomu navíc pohodila hlavou.

Prokázáno, že zaneřádl chodbu školy.

Schválně plakal (jen na oko), aby vyrušoval.

Neobyčejný lenoch a nedbalec.

Svoji spolužačku kropí vodou.

Přinesla do třídy sníh a sypala jej dívkám za krk.

Vyrušuje a dělá do nebes volající hlouposti.

Drčel na pérečník.

Vzpomíná Karel Tauchen

Při jedné rodinné pohodě jsme prohlédli fotky ze školy a vraceli se do mladých časů. Je, na co vzpomínat, neboť se prožívalo dobré i zlé. Vzpomínám hlavně na I. ročník měšťanské školy, kde nás bylo celkem 53. Učení bylo dosti, byl znát přechod z nižší školy do vyšší. Páni učitelé s námi měli hodně práce, ale přitom bylo dosti času i na zábavy. Pořádali se sportovní hry, a to na hřišti, kde stojí dnes tělocvična. To samé již v dalším ročníku se opakovalo s výjimkou, že nás bylo o polovičku méně.

III. ročník měšťanské školy ve školním roce 1930/31 – třída K. Tauchena.

1938 – 1945

Berou nám pohraničí, berou nám žáky

Úpické obyvatelstvo, vědomo si blízkosti hranic, prožívalo napětí zářijových dnů roku 1938 v míře největší.

Blížkost opevňovaného pásma, pozorování horečných příprav k odražení útoku, těsné sousedství německých osad, jejichž obyvatelstvo se také podle svých zájmů připravovalo, četné zprávy, které se šířily jako lavina, to vše působilo na občanstvo velmi mocně. Lidé kupovali zásoby potravin a nejnnutnější potřeby k útěku, odváželi peřiny a cenné šatstvo k příbuzným dále od hranic, konaly se přípravy k leteckým útokům (zatemňování oken, nalepování papírových pásů na okenní tabule, opatření sklepních okének pytlíky s pískem, shánka po plynových maskách, opatřování léčiv).

Ve školním prostředí se připravovaly i děti.

V rámci branné výchovy konána častá poplachová cvičení v obou školních budovách. Nacvičováno rychlé shromažďování žactva v přízemních chodbách, rychlé vyprazdňování budov a odchod žactva do blízkých úkrytů. Konány též cviky s plynovými maskami.

Napjatá situace se samozřejmě projevila na počtu přihlášených žáků, kteří do škol docházeli z německých osad.

Nápadný úbytek byl zvláště ve IV. ročníku, který měl v posledních letech 33% Němců. Letos přišli pouze dva. V celé měšťanské škole bylo přihlášeno pouze 12 žáků z německých osad, 4 žáci byli ze zdejších německých rodin.

23. září 1938 ve 22.00 byla vyhlášena mobilizace. Vojenskou službu nastoupili i tři členové našich učitelských sborů, učitelé Jaroslav Laštovička a Karel Mikolášek, a čsl. katecheta Augustin Kejklíček.

Přesně o týden později byla vládě doručena zpráva o rozhodnutí Mnichovské konference. Vláda byla nucena přijmout požadavky a začít vyklízet pět pásem postoupených Německu. V těchto dnech bylo pro některé okresy (včetně trutnovského) vyhlášeno stanné právo.

Podle nařízení zemského úřadu musely býti odevzdány všechny střelné zbraně do četnické stanice, také radiové přijímače byly sebrány.

V prvních dnech říjnových přišlo do Úpice mnoho uprchlíků z Trutnovska. Vypravovali o krveprolití, před kterým uprchli. Chudých uprchlíků ujal se městský úřad, který za pomoci Červeného kříže zahájil ihned jejich stravování. Zabrána k tomu účelu kuchyň a jídelna obecné školy v Jaromíru, kde se jim vařily snídaně, obědy i večeře (vydáváno 110 – 180 porcí denně). Dále se ustavil „Výbor pro pomoc uprchlíkům“, který podnikl sbírku ve prospěch strádajících. Vedle peněžitých darů sbírány též části oděvu a obuvi, knihy a hračky pro děti. Učitelský sbor sebral na tuto akci 900 K. Od žáků sebráno mnoho zachovalých oděvů, prádla, obuvi, rukavic, šálů a čepic, také četné zachovalé knihy a hračky, které byly před Vánoce rozdány.

Měšťanská, újezdní, hlavní ... jak je libo

V průběhu tří let došlo hned dvakrát ke změně v názvu škol.

Výnosem ze dne 19. května 1938 byla zdejší měšťanská škola přeměněna na školu újezdní. Dosavadní místní školní rada byla výnosem ze dne 28. srpna 1938 rozpuštěna a místo ní ustanovena 12. listopadu 1938 újezdní školní rada.

Dosavadní označení „újezdní měšťanská škol“ nahrazeno je označením „hlavní škola“. Hlavní škola je školou výběrovou, do ní bude přijímáno jen 35% žactva postupného ročníku obecné školy. Výběr žactva provede obecná škola podle prospěchu žáků na školní zprávě. Žáci, kteří se nedostanou na hlavní školu, budou se dále vzdělávat na obecné škole, a to postupně v 5., 6., 7. a 8. postupném ročníku (srpen 1941).

Neměnily se jen názvy, ale i razítka

Slibujeme věrnost

Prezident Dr. Emil Hácha podepsal 14. března večer smlouvu s říšským kancléřem Adolfem Hitlerem o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. O den později obsadilo říšské vojsko zbylé území Čech a Moravy.

Říšské vojsko obsadilo města, která měla vojenskou posádku. Do Úpice přišla na několik dní několikačlenná posádka říšské stráže. Ubytována byla ve vile Richarda Morawetze.

Protektorátní úřady si pospíšily i s ověřením věrnosti učitelstva v nových státoprávních poměrech. Učitelé byli donuceni přísahat, že budou poslušni Vůdce Velkoněmecké říše, že budou podporovat zájmy Velkoněmecké říše ku prospěchu Protektorátu, že budou plnit nařízení hlavy Protektorátu a jeho vlády a že budou svědomitě dodržovat zákony a úřední povinnosti.

Nezůstalo však jen u formálního slibu. Do škol musely být umístěny kříže, německé obrazy a samozřejmě i portrét Adolfa Hitlera. Učitelé museli prokazovat svůj arijský původ, nastaly čistky v žákovských i učitelských knihovnách.

Velmi znesnadněna byla i vlastní výuka. Byl vydán zákaz používat dosavadní učebnice. Ty musely být zabaleny, zapečetěny a uschovány v místnosti, kam měl přístup jen ředitel školy. Vzhledem k tomu, že jiné učebnice nebyly v průběhu války vydány, spočívalo vyučování pouze ve výkladu učitele a zápisech, které si žáci dělali. Jako vyučovací předmět byla zrušena občanská nauka a výchova, později i dějepis. Do vyučování se naproti tomu povinně zaváděla němčina, což se dělalo na úkor češtiny, prvouky, vlastivědy, tělocviku a náboženství. Navíc došlo ke zvýšení počtu žáků na třídu. Na obou našich školách platil od roku 1941 limit 60 žáků na třídu

Vzpomíná Vladimír Horáček

První čtyři roky naší školy jsme prožívali v ČSR, další čtyři roky pak v Protektorátu Čechy a Morava. Měšťanskou školu chlapeckou jsme po tři roky navštěvovali na Blahovce (1940 – 1943).

V roce 1942 byla naše škola přejmenována na Obecnou a hlavní školu chlapeckou Úpice – Blahovka. V této době jsme postupovali z I. ročníku přímo do III. ročníku (dřívější IV. ročník JUK byl v této době zrušen) a následně skončili školu ve IV. ročníku. Poslední naše třída měla 45 žáků, neboť v ní byly sloučeny dvě původní třídy III. ročníku. Raritou bylo to, že jsme již od I. ročníku nebyli rozdělení podle abecedy, ale podle náboženství. Ve třídách A byli katolíci a ve třídách B čechoslováci, nevěřící byli rozdělení dle potřeby.

Mezi nejpodstatnější změny, které jsme ve škole vnímali, patřilo zrušení dějepisu. Zasluhou učitelů nám byla výuka národních dějin nahrazena výraznou naukou národních písní. První vyučovací hodinu jsme tak často zahajovali zpěvem. Dle písničky jsme poznávali náladu našeho svobodného učitele M. Valenty.

Měnila se naše výuka, co se však neměnilo, byla naše kázeň, pravomoc učitelů a školní řád. Nebylo vždy důležité, co nám dovolili rodiče, ale to, co nám dovolil třídní učitel, který nás sledoval i mimo školu. V případě našeho přestupku nás mohl poškozený žalovat nejen u rodičů, ale také ve škole, u strážmistra městské policie nebo u komisaře městského úřadu. Nikdy nám nebylo nic odpuštěno. Mnozí mohou stále vzpomínat na pádnou levou ruku našeho ředitele a na pravé ruce našich učitelů. Nikdo už také nespočítá, kolikrát po vyučování za trest čistil kolo učitele. O velké přestávce jsmenapříklad museli se svačinou korzovat po chodbě školy, v létě po školním hřišti. Mnozí žáci se však raději schovávali ve třídách pod lavice. Ale běda, když to zjistili naši učitelé, kteří vždy konali kontrolní službu. Cestou do tělocvičny nesměl dokonce nikdo ani promluvit. Pokud se tak stalo, vraceli jsme se všichni obratem do naší třídy, kde jsme se doučovali různým předmětům.

Dobová fotografie budovy
dívčí školy

Chlapecká škola na výřezu
z dobové pohlednice

Budova školní, zboží nedostatkové ...

Největším problémem školství byl v závěru války naprostý nedostatek učeben, neboť školní budovy byly postupně zabírány k účelům německým. V říjnu 1944 „došlo“ i na budovu chlapecké školy na Blahovce, která posloužila německé dětské kolonii, později maďarské vojenské organizaci „šípové“ mládeže a také místnímu Volkssturmu. Prostory vyhrazené škole tak byly natolik minimalizovány, že muselo být přikročeno k vyučování na dvě směny. Celá situace vyvrcholila na jaře 1945, když musela být pro Krafftfahrpark-Truppe o 120 mužích uvolněna i budova školy pod farou.

Vzpomíná Mgr. Aleš Fetters

Od 1. září 1943 jsem přešel do Hauptschule für Jungen mit tschechischer Unterrichtssprache in Eipel, Hlavní školy chlapecké s českým jazykem vyučovacím v Úpici, jak je oficiálně uvedeno v hlavičce vysvědčení. (Na razítku je, ovšemže

dvojjazyčně, *Obecná a hlavní... v Úpici, Blahovka, německy Blahowka.*) Do školy se vcházelo od schodiště od Podměstečka. Začal jsem tedy chodit do téže budovy, do níž chodil i v době předchozí světové války můj otec. Naproti škole měl papírnický obchod pan Jakl, k němuž jsme v nouzi chodili pro tužky a sešity. I sešitů byl však za protektorátu nedostatek. Na obecné jsme v nižších třídách za války psali na břidlicové tabulky, ale vzpomínám si, že byly i jakési tabulky ze ztuženého papíru.

Mezi hlavní budovou a budovou dívčí školy byla tělocvična a průchod na dvůr. Když byl vyhlášen poplach, „utíkali“ jsme za hřbitov k Lipkám a ke Svobodnému a občas jsme odtud tajně utekli domů. I budova školy na Blahovce byla koncem války zabrána německou armádou, a tak jsme nějaký čas chodili na Veselku do tehdy ještě ne zcela dokončené budovy – vily tuším Machovy. A v poslední válečné zimě jsme pro úkoly chodili i do haly na tehdejší poště. V té době byl tvrdě vymáhán sběr papíru, kovů a dalších surovin. Myslím, že jsme s vozíkem občas obcházeli domy i místo vyučování.

Učebnice jsme v této druhé fázi války už neměli prakticky žádné, místo čítanek jsme si kupovali jakési sešity s „nezávadnými“ texty, literatura se neučila, dějepis také ne. Měli jsme jen jakousi početnici, v níž byly řady příkladů určených pro rychlé mechanické počítání. Jinak jsme byli odkázáni na zapisování poznámek. I to mělo být v některých předmětech dvojjazyčné. V zeměpise se učila jen *Gross Deutsche Reich* a Protektorát. K tomu jsme měli obě mapy, zeměpisné pojmy jsme museli znát i německy, „Aupa – Úpa, Elbe – Labe, Eipel – Úpice...“, ty v Říši jen německy. Na prvním řádku vysvědčení bylo *Deutsch – Německý jazyk*. *Religion – Náboženství* bylo na posledním řádku za tělocvikem. Klasifikační stupnice byla šestistupňová: velmi dobrý, dobrý, uspokojivý, dostatečný, sotva dostatečný, nedostatečný (ovšemže nejdříve německy: *sehr gut...*). Velkou pozornost věnovali naši učitelé tehdy hudbě a zpěvu. Ve škole byl orchestr i pěvecký sbor, zejména výročí roku 1944 (Smetana, Dvořák ad.) byla využita vskutku významně. Hudba se na rozdíl od slov postihuje tíž, a tak nám *Má vlast* a další skladby vyjadřovaly to, co nemohlo být řečeno.

Ředitelem školy byl Jaroslav Jansa, pedagog s autoritou myslím že ne jen u žáků, naším třídním Josef Špetla. Když pak museli jít mladší učitelé do totálního nasazení (manuálně pracovat do odvětví důležitých pro válku), učily hlavně ženy a naší třídní byla Libuše Vašková. Všichni učitelé, na něž se pamatuji, byli kvalitní, obětaví. Humňal, Laštovička, Kulhánek, Valenta... Dodatečně si člověk uvědomuje, že museli být i dost obezřetní. Žádný z nich si s Němci nezadal, i když jistě museli leccos překousnout. Třeba když bylo nařízeno, že všichni žáci musí být členy Kuratoria pro výchovu mládeže. Jeho vedení „odnesl“ jeden z mladších učitelů. Celá činnost, pokud se pamatuji, spočívala v tom, že jsme pákrát museli přijít na hřiště za školou a tam jsme pochodovali za zpěvu písně *Což ten ptáček jarabáček nad námi lítá*. Toho ptáčka jsme chápali trochu jako parodii na všudypřítomnou německou orlici.

V posledních válečných měsících se už prakticky nevyučovalo, pololetní vysvědčení jsme dostali s datem 15. února 1945, výroční, už s hlavičkou *Československá republika*, 19. července 1945. Od dalšího školního roku jsme byli přesunuti do budovy školy na Lánech. Na budovu na Blahovce jsem se tedy pak už zase jen díval zpozzdálí.

Květen, svobody čas

Chaotický stav úpického školství vyvrcholil během prvních květnových dnů. Po vzoru svatoňovických dolů zastavily stroje jako projev vzdoru i úpické továrny. Následovalo pět dní kravavého teroru, který si v Úpici vyžádal několik lidských životů, než konečně 9. května v podvečer osvobodila Úpici Rudá armáda. Bratření našich občanů s vojáky – osvoboditeli nebralo konce a děti dostaly dokonce dvoutýdenní volno, aby mohly pořádně prožít ty slunné květnové dny s nádechem konečného vítězství.

V této době nejkrásnější byl to svět a nám bylo 16 let. I když se čtyřstupňové pivo jen pilo, tak nálady všude hodně bylo. To byly zábavy, to byly plesy a naše mládí, kde jsi?

(ze vzpomínek Vladimíra Horáčka)

Do školy děti nastoupily opět až 22. května. K vyučování však mohlo být použito pouze dívčí školy na Blahovce a narychlo vyklizené a vyčištěné školy pod farou. Prázdniny začaly 21. července 1945 a na spadnutí byla zcela nová organizace školství v Úpici...

Fotografie z pohřbu obětí z konce II. světové války. Psal se 14. květen 1945.

1945 – 1989

Osmiletka nebo devítiletka, do školy se musí tak i tak

Od prvního poválečného školního roku vstoupily v platnost změny ve školství našeho města.

Od měšťánských škol bylo odpojeno žactvo škol obecných, tj. 1. – 5. postupného ročníku, a utvořen nový obvod. Škola nově zřízená dostala název „Obecná škola I. obvodu v Úpici“. Určena jí byla budova patřící dříve obecné a měšťánské škole chlapecké. Dne 3. září 1945 sešlo se poprvé v této budově žactvo se svým učitelstvem.

Tohoto dne však nebylo možno začít pravidelné vyučování v přidělené škole. Nebyly totiž hotové opravné práce. Proto žactvo 1. postupného ročníku sešlo se toho dne v místnosti v přízemí, ostatní v tělocvičně. Tam dostalo se žactvu potřebných informací pro začátek. Žáci 1., 2. a 3. třídy měli až do 6. září volno, ostatní pomáhali při stěhování pomůcek.

Vyřešena tedy byla otázka místního školství. Školy však čekaly i jiné změny, tentokrát celorepublikové. Školská reforma z roku 1953 zavádí osmiletou povinnou docházku a zcela mění organizaci škol.

Od 3 do 6 let navštěvuje dítě mateřskou školu, od 6 do 14 osmiletou střední školu. Z osmé třídy přechází do učilišť nebo do 9. třídy jedenáctiletky.

S platností od 1. ledna 1961 dochází k rozdělení jedenáctiletěk a ustanovení základních devítiletých škol, což se projevuje i v jejich názvech. Naše škola má název ZDŠ Blahovka. Povinná školní docházka byla stanovena na devět let.

Od roku 1976 se pak zavádí povinná desetiletá školní docházka. Základní školy se postupně transformují na školy s osmi postupnými ročníky. V přechodném období, tj. na přelomu 70. a 80. let, mohli žáci opouštět školu po ukončení 8. ročníku. Kdo chtěl absolvovat i 9. ročník, musel většinou z naší školy přesídlit na ZŠ Lány, neboť právě tam se zřizovaly „spojené“ deváté třídy.

Fotografie školy z let padesátých a šedesátých.

Učitelský sbor, školní rok 1956/57.

Týden dětské radosti

V prvních poválečných letech se závěr školního roku odehrával v duchu „Týdne dětské radosti“.

Týden dětské radosti začal u nás výstavou v neděli 16. června. Zásluhou dětí a učitelského sboru byly na výstavě utvořeny koutky: koutek písemných prací žákovských, dívčích ručních prací, dětských hraček, Boženy Němcové a koutek hudby. Některé práce, vyrobené žactvem, byly prodávány a perníková chaloupka, kterou vyrobila v ručních pracích paní učitelka Čočkova, byla slosována. Výstava byla velmi čteně navštívena a velmi se líbila.

V pondělí 17. června navštívilo naše žactvo dětské představení ve Velkých Svatoňovicích, kde byla provedena hra „Krakonoš, král hor“.

Ve středu 19. června podnikli žáci za vedení učitelstva výlet do přírody. Z přineseného a nakoupeného vařiva uvařily paní učitelky v poledne chutný a sytý oběd, odpoledne pak čaj z lesních plodin. Děti prožily krásný letní den v přírodě. Po táborovém ohni a zpěvu nasedly děti do nákladních aut, která na požádání zapůjčily firmy Sychrov – Juta, Těmín – barevna a Oberländer a za neutuchající jásooty se vracely domů.

V pátek 21. června měl být na hřišti sportovní den, ale protože přšelo, připravilo učitelstvo den zábavy ve škole. Děti se pobavily a dobře najedly. Měly párky, vdolky, vajíčka a čaj (1946).

lavná malířka patronkou školy

V roce 1949 se stává patronkou školy světoznámá malířka Julie Winterová – Mezerová. Úpické rodačce, která se proslavila především jako malířka květin, je věnována stálá expozice.

Stálá expozice, věnovaná J. W. Mezerové, je umístěna v přízemí budovy II. stupně.

Do nových časů se vzorným chováním a mávátkem v ruce

Únorové události roku 1948 udaly směr příštích 41 let. *I školy vyslechly zprávu delegátů a rozhlasu z Prahy. Zaměstnancům všem dána k tomu možnost. Ve středu odpoledne přijímá pan prezident demisi vlády a již odpoledne podepsal dekrety nových ministrů. Tak překonány těžké chvíle pro republiku a nastoupena cesta socialismu.*

Následovala éra přísného dohledu nad žáky, oslování „soudruhu učitelé, soudružkou učitelko (v hantýrce souško) a také prvomájových průvodů. *Žactvo naší školy chodí čisté a upravené. Jeho chování je dobré. Nebylo nutno dosud zakročít proti nedbalé školní docházce (1950/51). Dnem 1. února 1951 vchází v platnost nový školní řád. Od 3. ročníku budou zavedeny knížky, které budou informovat o chování a práci žáka.*

Všechno žactvo i učitelstvo bylo zapojeno do příprav k 1. máji. Školní budova i okolí školy bylo vyzdobeno vlajkami, obrazy, hesly a holubičkami. Pionýři se zúčastnili prvomájového průvodu a ostatní žactvo i učitelstvo vítalo průvod na určeném stanovišti, které si samo vyzdobilo (1952).

Fotografie z 1. května 1952.

Tři koruny za oběd a učebnice zdarma

Období padesátých a šedesátých let je spjato s řadou sociálních výhod. Vybudována byla kuchyň a konečně tak bylo zahájeno pravidelné vyvařování školních obědů.

Dne 1. dubna 1949 bylo započato i s vařením obědů. Začalo se vařit pro 45 dětí. Počet přihlášek rychle stoupal. Koncem školního roku vařilo se již 90 obědů denně. Obědy jsou vydatné a poměrně levné (cena pro mladší žáky: 3 Kč, pro starší žáky: 3,20 Kč).

V prvopočátcích bylo doučování slabších či dlouhodobě nemocných žáků. *Pro žáky, kteří se opozdili ve škole nemocí, nebo jsou méně chápaví, jsou zavedeny doučovací skupiny, a to v každé třídě po dvou hodinách pro jazyk český a počty. Celkem ve 14 skupinách je navštěvuje na naší škole 91 žák. Skupiny musí mít nejméně 8 žáků. Výsledky jsou uspokojivé (1950/51).*

Výdobytkem socialistického školství bylo zapůjčování učebnic žákům zdarma. Na naší škole se tak prvně stalo ve školním roce 1960/61.

Prkna znamenající svět

Letošní sezóna v divadle hraném dětmi skončila v kraji značným neúspěchem především z hlediska kvality. Výjimku tvoří ZDŠ v Úpici, kde nastudovali Dismanova *Tři medvíďata* (úryvek z dobových novin).

S kvalitou neměl Dětský dramatický kroužek, který Zdena Šmídová založila bezprostředně po válce, problémy. Každoroční vítězství v okresní soutěži, účast na Jiráskově Hronově a Šubertově Dobrušce je dostatečným důkazem kvalitní práce. Soubor také dlouhodobě spolupracoval s dětským souborem Miroslava Dismana z Českého rozhlasu a vzešli z něho dokonce i profesionální herci (např. Věra Šusteková – Janků nebo Martin Táborský). Hry byly určeny pro širokou veřejnost, ale samozřejmě především pro děti.

My, děti ze 3. a 4. oddělení 3. mateřské školy na Veselce, bychom vám chtěli poděkovat za pěkné divadelní představení Fripiri. Protože jsme budoucí prvňáčci a umíme také pěkné básničky a pohádky, věříme, že se některé z nás stanou také členy vašeho souboru.

Divadelní hry Zoja, Sněhurka a sedm mužiků, Modrý džbán, Šípková růženka či Lotras Bariburda, to je jen krátký výčet z 61 premiér. Kromě režisérky Zdeňky Šmídové se na úspěších mladého souboru podíleli také výtvarníci Josef Kábrt, Karel Kratochvíl, Aleš Řezníček a Zdeňka Skřivánková. Velký kus práce odvedli i vychovatelky školní družiny. Pomáhali též rodiče členů souboru, učitelé a dospělí ochotníci. Dlouholetý člen pedagogického sboru a ochotník, František Lusk, si dokonce s dětmi zahrál i na jevišti.

Jeden z nejlepších hereckých kolektivů ve složení Jitka Dostálová, Iva Janátová, Štěpánka Bartáková, Hana Mikovcová, Romana Hrušková, Jana Holá, Miroslav Kulhánek, Miloš Hofman a Václav Kriegel se Zdenou Šmídovou, Josefem Kábrtem a Josefem Středou.

Fotografie ze Sněhurky a sedmi mužiků (vlevo) a *Tři medvíďata*.

Postaráme se o tvůj volný čas

Práce se žáky ve vaší školní družině a klubu nás přesvědčila, že je možné prožít radostné a užitečné volné chvíle (1. 11. 1979, 78 učitelů a studentů Pedagogické fakulty v Hradci Králové).

Zástupci všech Krajských pedagogických ústavů a Ústředního ústavu pro vzdělávání pedagogických pracovníků děkují kolektivu školní družiny a školního klubu za vynikající výchovnou práci v době mimo vyučování (26. 4. 1989).

Jak patrně z výše uvedených úryvků z kronik, byla mimoškolní činnost na naší škole dávána ostatním za vzor. Její mnoholetá činnost (útulek pro školní děti byl založen v roce 1945, školní klub v roce 1963) ještě vygradovala po zavedení celodenního výchovného systému v roce 1971. Pět oddělení školní družiny pro žáčky 1. – 4. ročníku a školní klub se 30 nastálo zapsanými žáky 5. – 9. ročníku, to bylo maximum, co škola pamatuje. Příprava na vyučování, oddechové aktivity,

Pojem školní družina vznikl v roce 1950 přejmenováním původního útulku pro školní děti.

Vychovatelky školní družiny a pracovnice školního klubu ve školním roce 1987/88.

hry, karnevaly, vycházky, výlety, výstavy, vystoupení pro rodiče, to je jen dílčí část toho, co se pro děti v rámci školní družiny dělalo a dodnes dělá.

Nadstavbou, která má prohlubovat zájmy starších žáků, jsou kroužky organizované školním klubem. Ve školním roce 1992/93 jich škola organizovala 6, v roce 2005/2006 již 13!

Zvláštní kapitolou v rámci využití volného času žáků jsou prázdninové tábory, jejichž prvopočátky sahají až do roku 1948. O své vzpomínky se s námi podělila Věra Páslarová.

Kam se jezdí na letní tábory?

Na Špinku, na chatu Juty, do Janovic, do Žďárek ...

Kolik dětí s sebou berete?

Dříve to bylo i více než 40, v současnosti do 30.

Míváte třeba i táborovou hymnu?

Účastníci z roku 1988 si jistě vzpomenu na tuhle:

Na táboře Špince, já to dobře znám,

i když je tam velký mumraj,

snadno najdeš nás tam.

U hlavní budovy nástup probíhá,

jak ty děti umí křičet,

přijď si poslechnout sám.

Radovánky, to si líbit vždycky dám,

radovánky, tam kde jsou, tam pospíchám ...

Ríká se, že si tam také užijete dost srandy. Co je na tom pravdy?

Určitě a myslím, že účastníci jistě zavzpomínají nad těmi vybranými.

Když jsme si stavěli v lese domečky, napadly nás včely.

Na chatě Juty nám přes noc sežraly myši buchtu, co jsme měli k snídani.

Dětem, co měly vyběhnout na rozcvičku, jsme nasypali do gumáku těstoviny.

Když jsme běželi přes louku, spadli jsme do močůvky a pěkně smrděli.

Táborový karneval,
Špinka 1982

Táborová pouť, Špinka 1986

Bud' připraven

Bud' připraven! Vždy připraven! Znělo při slibu prvních 40 pionýrů 30. 4. 1949. Pionýrskou skupinu, která si o 7 let později propůjčila do svého názvu jméno dobového hrdiny Julia Fučíka, následovaly oddíly jisker, které byly prvně založeny v roce 1959. Éra modrých košil a rudých šátků trvala na naší škole 40 let a ať se nám to líbí nebo ne, je prostě součástí historie školy.

Vzpomíná Prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.

Nepatřil jsem k oněm vzorným dítkám, které by na známou otázku tetiček „Těšíš se do školy?“ odpovídaly kladně a ještě jim přitom zajiskřily v očích plamínky nelíčené radosti. Na sklonku prázdnin roku 1963, tedy před mým nástupem na Blahovku, jsem naopak prohlásil, že mi skončilo dětství, což mi je dodnes rodiči občas připomínáno. Na druhé straně jsem tak trochu věděl, do čeho jdu, neboť moje maminka právě zde učila a brávala mne na školní výlety a bramborové brigády již ve věku předškolním. Tyto „školské aktivity“ mě naopak naplňovaly spokojeností, přitahovaly mne.

První vzpomínka na školu je spjata hned s úvodním dnem. Starší žákyně si mě vyzvedla v našem domě na náměstí a v šedivém svetříku a hnědou taškou na zádech jsem v září 1963 překonal po jejím boku oněch pár stovek metrů chůze. Pod sgrafitem pronesl uvítací řeč ředitel Aleš Rezníček a překročením magické hranice prosklených dveří jsem se stal žákem 1. stupně základní školy. V prvním patře nás uvítala vzácná

paní učitelka Musilová, která nás provázela vstupním ročníkem – skvěle, v srpnu 1964, kdy jsem se dozvěděl, že již nebude naší třídní, jsem plakal. V klasických předválečných, do sebe spojených lavicích jsem vstřebal základy psaní, pero se namáčelo do zabudovaného kalamáře, i čtení. Stále se mně vybavuje triptych myší rodinky a následně didaktické obrázky s písmeny abecedy. Škoda, že alespoň jeden z nich nemám ve své sbírce různých kuriozit.

Na Blahovce se hrálo divadlo, režírovala Zdena Šmídová, napovídala Antonie Čudková. První role byl pes číslo 1, pak až do 7. třídy následovala řada dalších rolí. Mimořádně bezvadná příprava pro mé budoucí veřejné vystupování.

Jak šla léta, přibývalo předávaných znalostí, příjemných i méně příjemných zážitků. Vzpomínám např. na nelibost učitelů, když jsme zaplavili demolicí staré tělocvičny a jídelny papírovými vlašťovkami. Za obrovskou zásluhu učitelů i vedení školy považuji organizování množství exkurzí do průmyslových podniků. Dodnes mám představu o výrobě cukru, křišťálových lustrů, vánočních ozdob, textilií atd., dokonce i o odlévání ingotů, kde jsem „propálil“ tehdy módní šusťákovou bundu, s čímž zase nebyli srozumění rodiče. Vzpomínám i na „pozemky“ v zahradnictví u pana Kyncla, kde se mnou pan učitel Šimek rozmlouval o antice, což mi dalo nesporně více, než mé chabé házení lopatou při prosívání hlíny.

Ve třídě nás bylo kolem třiceti. Ač docházelo k mírným obměnám (propadnutí, příchod z jiných škol, atd.), většina z nás spolu strávila celých devět let. Když prohlížím různé fotografie třídy z tehdejších let, vybavují se mi věci většinou příjemné. Myslím tedy, že, jak se říká, byli jsme dobrým kolektivem. A odhlédnu-li od chlapecké části třídy, i dnes musím konstatovat, že jsme měli řadu půvabných spolužaček. Zvláště fotografie z posledních dvou ročníků jsou toho zřetelným důkazem. Mimořádně, napsal jsem tehdy tuším asi dvě povídky reflektující nejen jejich proměny, ale i pubertální vidění svého okolí s lehkou erotickým nábojem. Po třídě tehdy kolovaly a ač jistě nebyly žádným literárním dílem, mrzí mne, že jejich text nenávratně zmizel při záplavách v Opavě v roce 1997. Asi bych si je opět rád znovu přečetl.

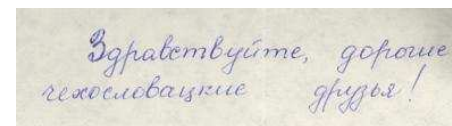
Různé školské instituce mě provázely i v dalším životě. Až dodnes, vlastně i tento text vzniká v mé pracovně na rektorátě Slezské univerzity v Opavě, kde nyní pracuji. Domnívám se, že jsem se dokonce naučil „těšit do školy“. Ač bych při pohledu zpět na má permanentní školská působení volil někdy zřejmě jiné kroky, jiná rozhodnutí, nikdy jsem neuvažoval o tom, že bych rád něco změnil na letech strávených na tehdejší úpické ZDŠ na Blahovce. Byla to kvalitní škola s mnoha kvalitními pedagogy a přeji tomuto ústavu, aby v této své tradici sledoval i nadále přímku současného i budoucího času.

Pošťák zvoní jednou a chce razítko

Nebyly mobily, neexistoval internet, a tak se psaly pohledy a dopisy. Psali žáci II. stupně, ale i školní družina. A kam? Korespondenční družba byla navázána se školami v tehdejší NDR a Sovětském svazu.

Pozdrav z města Locktow v NDR.

Pozdrav ze sovětského Černigova.

Vzpomíná Miluše Machová

A léta běží, vážení, i na té „mé“ škole. Kde jsem se s ní seznámila? Do školy na Blahovce, tehdejší obecné školy, jsem začala chodit do 4. třídy jako žákyně v září 1945.

Uběhlo pár let (na měšťanské škole, na gymnáziu, na fakultě) a v roce 1956 jsem se šla hlásit k řediteli školy Aleši Řezníčkovi jako učitelka češtiny na II. stupni. Na první porady jsem přicházela s ostychem. Jednak jsem byla začínající učitelkou, jednak ve sboru působili jako kolegové moji bývalí učitelé a učitelky (p. Seidl, p. Melichar, pí Hermochová, pí Lormanová, p. Musil, p. Laštovička).

Během dalších několika desítek let se složení učitelských sborů měnilo, přicházely a odcházely ročníky žáků, zkoušely se nové způsoby práce ve výuce, místo psacího stroje, promítačky na diapositivy, jednoduchého magnetofonu nastoupily kopírky, počítače, místo nevyhovujících prostor vyrostly tělocvična a jídelna, některé vážné chvíle byly střídány hezkými (těch bylo podstaně víc). Co ale zůstalo a zůstává, to je dobrá podstata, solidní úroveň školy.

Na škole jsem ráda působila 45 let. Uteklo to. V posledních letech pedagogické činnosti už procházely mýma rukama děti (někdy už i vnoučata) bývalých žáků. Bylo milé, když vyřizovaly pozdravy od rodičů (prarodičů), našich někdejších žáků. Ve sboru jsem mohla mít radost z nových mladých, šikovných kolegů, z nichž mnozí také před pár lety prošli touto školou.

Přichází výročí této školy, školy, která už řadu let nese jméno ZŠ Bratří Čapků. Přeji této „své“ škole mnoho úspěchů, dostatek prima mládeže (děti jsou

v každé době prima), obětavých učitelů a všech dalších pracovníků školy. Držím palce do dalších úspěšných let!

Nemáme kde učit, nemáme kde cvičit, nemáme kde jíst

Tíživá situace dolehla na naši školu ke konci 60. let. V roce 1966 je z technických důvodů uzavřena jídelna a netrvá ani tak dlouho, co je nezpůsobilým provozu prohlášen celý střední trakt. I stav obou dalších školních budov je alarmující. Proto začíná v roce 1969 kompletní rekonstrukce školy. Vyučování je tak maximálně zkomplikováno, žáci se učí například ve školní budově na Lánech, ve zvláštní škole, v LŠU. Na obědy musí docházet dokonce až do Textenu 21. V roce 1971 se pro potřeby vyučování otevírá školní budova v Komenského ul., čp. 151. O rok později jsou již všichni žáci „pod jednou střechou“.

Nejen škole, ale i celé Úpici v této době markantně chyběla moderní tělocvična. Ta se nakonec v rozmezí let 1974 – 1979 v rámci „akce Z“ postavila na volném pozemku v blízkosti naší školy.

Škola před rekonstrukcí (vlevo) a po rekonstrukci

Množina z množiny na množině

Ve školním roce 1975/1976 bylo do 1. ročníku zavedeno nové pojetí výchovně vzdělávací soustavy, kterému snad nikdo něřekl jinak než množinové. O atmosféře tehdejšího vyučování jsme hovořili s Mgr. Blankou Pavláskovou.

Jak se vám, učitelkám, tehdy učilo?

Já jsem byla čerstvou absolventkou, takže jsem byla na množinové vyučování z vysoké školy připravena. Horší to bylo s mými staršími kolegyněmi, ty si stěžovaly, kudy chodily.

Kde všude se množiny objevily?

Hlavně v matematice, ale z části i v jiných předmětech. Pojem „množina“ se měl dostat do normální mluvy, ale neujal se. Dětem bylo bližší říkat třeba skupina.

Jaké problémy s sebou neslo množinové vyučování?

Pomocí množin se dobře učily třeba slovní úlohy. Naprostou katastrofou však bylo třeba obvyklé počítání přes desítku. To jsme se potom odchylovali od množinové podstaty ke klasickému způsobu vyučování.

Jak to bylo s učebnicemi a dalšími pomůckami?

Nových učebnic, pracovních sešitů a pomůcek bylo dost. Za několik let se však tímto způsobem přestalo vyučovat a zmíněné pomůcky se staly zbytečnými. S odstupem času to беру jako neuvěřitelné plýtvání s penězi.

Hektolitry potu pod bezednými koši

V rámci mimoškolní činnosti v 60. a 70 letech se na sportovním poli asi nejvíce „proslavila“ basketbalová družstva vedená Amálií a Josefem Černými. Vavříny z krajského přeboru a dokonce dvojí účast v celostátním kole mluví za vše.

Chlapecké družstvo jsme navíc mohli obdivovat i několik sekund v televizi. Záběry byly z vánočního turnaje v Brně, kde chlapci obsadili skvělé 2. místo! Předčilo je jen družstvo Sparty Praha.

Skvělá práce manželů Černých tak sklízela zasloužené ovoce a není sporu, že je výraznou stopou v dějinách úpického basketbalu.

Dívčí družstvo od vedením Josefa Černého a chlapecké družstvo pod vedením Amálie Černé.

Blahovecký trojúhelník

Ve druhé polovině 70. let nastupovaly školní docházku velmi silné ročníky. Kapacita školních budov přestávala stačit a tak žáci 3. ročníku museli do „azylu“ v Suchovršicích. Na školní roky strávené v místní školní budově s námi zavzpomínala Blanka Jirková.

Jak byla zajištěna přeprava dětí a vás učitelek?

Tam i zpět nás přepravoval zvláštní autobus.

Vyhovovalo prostředí tamní školy vašim požadavkům?

Určitě, budova je navíc umístěna v nádherném prostředí. Její okolí doslova svádělo k vycházkám do přírody.

Jak to bylo s obědy a odpoledním vyučováním?

Na obědy jsme jezdili na Blahovku, tam se také odehrávalo odpolední vyučování.

Takže vzpomínáte v dobrém?

V dobrém, mám na tu dobu opravdu pěkné vzpomínky.

Pro školní rok 1978/79 byla navíc školnímu vyučování přizpůsobena budova na Veselce, kam byly umístěny některé třídy 1., 2. a 4. ročníku. O letech strávených v této budově s námi hovořila Mgr. Jarmila Špůrová.

Jakým způsobem bylo rozhodováno, které děti půjdou na Veselku?

Na Veselku směřovaly především děti, bydlící v této části nebo na Nové Závodi. Na Blahovku pak děti z Podrače, Podměsta a dalších částí našeho školního obvodu.

Mělo vyučování v této budově nějaké výhody?

Určitě, asi největší bylo prostranství kolem školy, kde děti trávily hlavní přestávku.

Prý jste si tam dokonce pěstovali i jahody?

Skutečně, měli jsme tam pozemek, na kterém jsme s dětmi pěstovali kytičky, jahody a ředkvičky.

Když jsme u toho jídla, jak to bylo se svačinami a obědy?

Pro svačiny nám na Blahovku jezdily uklízečky s kárkou. Na oběd jsme pak všichni už museli na Blahovku.

A něco hezkého na závěr ...

Děti na Veselce nikdy neslyšely zvonění, zvonili jsme si tam totiž zvonečkem na chodbě.

Foto ze školy na Veselce. Panové, poznáváte se?

Republikové stříbro

Řada našich žáků dosáhla vynikajících výsledků ve znalostních a dovednostních soutěžích.

Umístění v celostátním kole:

J. Těmín (rok 1968) – 2. místo (zeměpis)

Účast v celostátním kole:

V. Géciová, V. Rosová (rok 1958) – STM

Účast v národních kolech:

M. Vraňan (rok 1985) – Děti, mír a umění

P. Škvrna (rok 1986) – Mladý historik

P. Meduna (rok 1988) – Mladý historik

J. Skřivánková (rok 1989) – Děti, mír a umění

V důsledku odchodu nejtalentovanějších žáků na víceleté gymnázium již v poslední době takto výjimečných výsledků nedosahujeme. Přesto se snažíme motivovat žáky k účasti a jako podpůrný program jsme založili soutěž „O nejlepšího žáka školy ve znalostních a dovednostních soutěžích“. Naprostou fenomenkou se v průběhu čtyř proběhlých ročníků stala Eva Hašková, která dokázala třikrát zvítězit. Jediný primát jí uznula Lenka Roubíková.

Náročnou práci s neustálým propočítáváním bodových ohodnocení jednotlivých umístění má na starosti Mgr. Martin Zakouřil.

Foto pedagogického sboru z roku 1985.

1989 – 2006

Demokracie za dveřmi

Svěží vítr polistopadových změn provětral i budovy naší školy. *Vlivem politických událostí dochází i ke změnám uvnitř školy. Přijetím ústavního zákona o ukončení vedoucí úlohy komunistické strany je 18. prosince ukončena činnost základní organizace komunistické strany na škole. Dne 21. prosince je založeno na škole Občanské fórum, které převážně jedná o personálních změnách ve vedení školy. Nadřízený orgán řeší personální otázky na všech školách odvoláním ředitelů k 30. červnu a vypsáním konkurzů na místa ředitelů.*

Základní škola Bratří Čapků

V průběhu roku 1989 bylo zažádáno o propůjčení čestného názvu školy u příležitosti 100. výročí narození Karla Čapka.

Od prvních zářijových dní začaly přípravy k tomuto významnému aktu. Kromě materiálních prací připravili pracovníci školy pamětní list z historie školy, dále pak program pro veřejnost na „Den otevřených dveří“.

Dne 7. ledna jsme uvítali v Úpici ministra školství MUDr. Milana Adama. V Divadle Aloise Jiráka došlo k slavnostnímu předání jmenovací listiny o propůjčení čestného názvu škole a od tohoto dne Základní škola v Úpici na Blahovce nese čestný název Základní škola Bratří Čapků v Úpici.

Po slavnostním pořadu v divadle, provázeným PaedDr. Josefem Strnadem, přešli hosté před budovu školy, kde ministr školství odhalil pamětní desku. Přítomen byl i synovec Karla Čapka, p. Karel Scheinpflug.

Pamětní list z historie školy
a
pamětní deska na budově školy.

Právně subjektivní

Dnem 1. ledna 1993 získává naše škola právní subjektivitu a stává se příspěvkovou organizací Města Úpice. Pozvolna se začíná rozvíjet hospodářská činnost. Zatímco v roce 2000 takto škola utržila 193 516 Kč, v roce 2003 to bylo již 512 323 Kč a v roce 2005 již dokonce 856 362 Kč. Škola momentálně „podniká“ především v rámci hostinské činnosti (vyvařování obědů cizím strávníkům), realitní činnosti (pronájem tělocvičen) a ubytovacích služeb.

Přes rok škola, o prázdninách staveniště

V tomto období dochází k výraznému pokroku v rekonstrukci všech našich budov. Z akcí nejdůležitějšího významu, které ve většině případů finančně zaštitilo Město Úpice, zmiňujeme novou fasádu směrem ze dvora, půdní vestavbu, rekonstrukci sociálních zařízení, kompletní rekonstrukci osvětlení, položení nového povrchu ve velké tělocvičně a kompletní rekonstrukci školní kuchyně.

Velkých změn doznaly i třídy. Dnes jsou vybaveny moderním nábytkem a ve značné části z nich je i audiovizuální technika. Značných změn se dočkaly i odborné učebny. Otevřena byla učebna informatiky a výpočetní techniky, zcela zrekonstruována byla učebna fyziky a chemie, vybudována byla i žákovská knihovna.

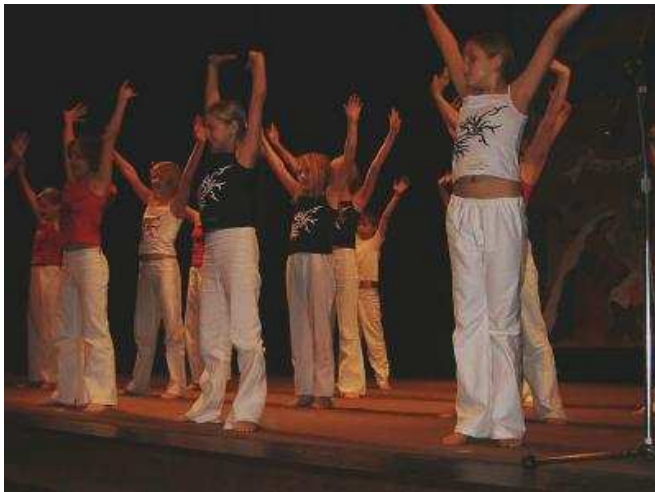
Zrekonstrovaná učebna fyziky a chemie (vlevo) a školní jídelna.

Proč psát kroniky

Sami jsme si na vlastní kůži vyzkoušeli, jakým pomocníkem jsou pro zpracování historických událostí kroniky. Období, za která nejsou k dispozici (1953 – 1984 a 1991 – 2000), jsou podstatně složitěji zpracovatelná. Proto jsme přikročili k obnově této tradice a od roku 2001 Mgr. Martin Zakouřil opět zapisuje veškeré podstatnější informace. Za čtyři roky zpět jsou již kroniky k dispozici, ať již v podobě písemné či elektronické. Postupně budou předávány do Okresního archívu.

V čase předvánočním

Školní akademie dostala v posledních několika letech „nové šaty“. Pořádá se pod vedením Ireny Nyklíčkové a Věry Páslerové v Divadle Aloise Jiráska a zpřístupněna je nejen rodičům, ale i dětem z mateřských škol a žáčkům z dalších škol základních. Na jejím programu se téměř výhradně podílí učitelky I. stupně se svými „svěřenci“. Je velkou radostí pozorovat jejich rozzářená očka při potlesku obecenstva.

Současná akademie měla své „předchůdkyně“ již za v daleké historii školy. K oprášení jejich tradice došlo v 80. letech, kdy se vesměs konaly v nově postavené tělocvičně.

Školní akademie v tělocvičně z roku 1986.

Třídíme

Dlouholetou tradici má na naší škole sběrová činnost, kterou v posledních letech řídí Mgr. Alena Kadaníková. Spektrum sbíraných druhotných surovin a dalších „materiálů“ se rok od roku rozšiřuje. Momentálně sbíráme pečlivě roztríděný papír, plastové lahve a kelímky, plastová a kovová víčka, alabal, igelitové sáčky, byliny, pomerančovou a citronovou kůru, kaštiny a žaludy. A že jsem dobrí, posuďte sami: za školní roky 2003/2004 až 2005/2006 jsme například posbírali 69 572 kg papíru, 65 655 plastových lahví, 67 036 plastových kelímků, 1 124 252 plastových víček a 601 320 kovových víček. Peníze, takto utržené, věnujeme pravidelně na adopci zvířat v ZOO Dvůr Králové nad Labem, na ekologické aktivity a na odměny žákům.

Děravý míček létá sem a tam

Tradičním sportem posledních let je na naší škole florbal. Ve školním roce 2000/2001 vznikla florbalová liga chlapců, o čtyři roky později i florbalová liga dívek. V rámci sedmi ročníků soutěže chlapců bylo již odehráno neuvěřitelných 470 zápasů, děvčata zatím během dvou ročníků stihla odehrát 61 zápasů. Obě soutěže řídí Mgr. Martin Dytrch.

Račte si vybrat

Začátkem nového tisíciletí byla rozšířena nabídka kurzů, pořádaných naší školou. K těm tradičním, jako je třeba lyžařský kurz, přibýly další dva – ekologický a preventivní.

O ekologickém kurzu jsme si povídali s jeho organizátorkami, Mgr. Alenou Kadaníkovou a PaedDr. Věrou Nývltovou.

Pro které žáky je kurz určen?

Pro žáky 9. ročníku. Bereme jich s sebou 18– 20.

Kolikrát a kde se již kurz konal?

Letos proběhl již pátý ročník, poprvé se kurz uskutečnil na chatě Arnika v Modrém dole, zbylé roky jsme pobývali na chatě Kamor v Peci pod Sněžkou.

Jakým způsobem probíhá ekologická výchova?

Hlavně nenásilně. Snažíme se hodně chodit na túry a vykládat přímo v terénu. To dá žákům podstatně víc, než poslouchání přednášek či sledování dokumentárních filmů. Nenápadně se jim snažíme zafixovat třídění odpadů.

A žáci sami se na přípravě či průběhu kurzu nějak podílejí?

Zapojujeme je v maximální možné míře. Pomáhají s organizací, zajišťují potraviny, sami si vaří a uklízejí.

Určitě se najde i něco pro zasmání...

Samozřejmě, třeba velká polštářová bitva, které jsme se zúčastnily i my dvě.

Fotografie z ekologického kurzu, červen 2003

Ohledně preventivního kurzu jsme zpovídali dvojici organizátorek, Mgr. Helenu Morávkovou a PaedDr. Věru Nývltovou.

Jakým způsobem probíhá výběr žáků na tento kurz?

Kurzu se účastní vždy dva zástupci z každé třídy II. stupně. Naposledy jich tedy bylo 18.

Kdy a kde se uskutečnil první kurz tohoto typu?

Na podzim 2004, na chatě Betyna v Peci pod Sněžkou. Ve stejném objektu jsme pobývali i o rok později.

Takže jste s výběrem místa spokojené?

Určitě, jedná se o velice pěkné a podnětné prostředí.

Co se skrývá pod pojmem „preventivní“?

Žáci se učí vážit si sami sebe, formou her se navzájem poznávají a učí se navzájem si pomáhat. Z našeho pohledu je také velmi důležité pěstovat v nich správný způsob chování k handicapovaným spoluobčanům.

My si ale slovo prevence představujeme v trochu jiném kontextu...

Myslíte na prevenci sociálněpatologických jevů, že? Samozřejmě, ale není to nosná část kurzu. Prevence těchto jevů si žáci „užijí“ dost v rámci rodinné výchovy, občanské výchovy a dalších předmětů. My se na to snažíme jít trochu z druhé strany. Snažíme se proniknout do nitra žáků a pomáhat jim najít sebe sama. Už třeba tím, aby dokázali lépe využít svůj volný čas.

Jak preventivní kurzy hodnotíte?

Pozitivně a co je určitě pravda, užijeme si i dost legrace.

Fotografie z preventivního kurzu v roce 2004

Při kurzu, konaném v roce 2005, bydlela s našimi žáky na chatě i herečka Renata Visnerová

Trhlej svět mezi nejlepšími

První číslo školního časopisu „Trhlej svět“ spatřilo světlo světa v říjnu 2002 a vyšlo v nákladu 45 výtisků. Jeho náplň byla z části v kompetenci redakční rady ve složení Anča Kasperová a Kajča Vlčková, z části se o ni staral Mgr. Martin Dytrych. Náklad časopisu strmě stoupal ruku v ruce s jeho rostoucí kvalitou a oblíbeností. V současnosti je již vydáváno 220 ks a o jeho pravidelný „přísun“ projevily mimo jiné zájem Městská knihovna v Úpici či Okresní archiv v Trutnově.

Dosud k největším změnám v jeho obsahu došlo ve školním roce 2004/2005, kdy se spoustou nápadů přišly nové členky redakční rady, Pěťa Báčová a Áďa Kultová. Časopis, který podává od této chvíle veškeré informace o dění ve škole, pořádá různé soutěže a ankety a snaží se žáky též zabavit, je opět ještě populárnější.

Zaslouženého uznání se mu dostává v roce 2005 poté, co je v soutěži „O nejlepší školní časopis“ zařazen mezi 20 nejlepších v rámci celé republiky. Škola díky tomu obdržela částku ve výši 10 000 Kč, která byla rozdělena žákům v podobě cen za umístění v různých soutěžích.

Vzpomíná Mgr. Zdeňka Štanclová

ZŠ Bří Čapků je pod vedením Ireny Nyklíčkové dlouholetým pořadatelem každoročních okrskových kol soutěže FUC (Festival umělecké činnosti), dříve ZUC (zájmová umělecká činnost). Jedná se o soutěže v recitaci a zpěvu. Je moc dobře, že naši šikovní žáci mají možnost porovnávat své síly s žáky ostatních škol našeho okrsku, učí se tak nebát samostatně vystupovat na veřejnosti před větším kolektivem.

Chtěla bych se ale nyní zaměřit na soutěž v oboru zpěv sólo, duo a trio. Vyučuji hudební výchovu na II. stupni asi od roku 1976 (6. – 9. třídy). Jsem moc ráda, že se do zpěvu zapojují v hojném počtu nejen hlavně dívky, ale i chlapci několikrát uspěli v kolech nejvyšších. Ze školního kola vybere přísná porota do okrskového kola jen tři nejlepší účastníky z každé kategorie. Ale ani účast v okrskovém kole nás nikdy nezaskočila co do počtu našich soutěžících, tak jejich úrovně. Soutěž končí okresním kolem, ze kterého si naši žáci téměř každý rok přináší diplomy nejcennější, které svědčí již o hlubším vztahu k hudbě, ba někdy o talentu v tomto oboru. Chtěla bych vzpomenout jen namátkou a možná i nahodile na ty naše nejlepší zpěváky ze „starších“ ročníků (dnes to jsou již studenti, někteří dokonce maminky a tatínkové). A kdo to tedy byl? Eva Hašková, Lenka Bártová a Martin Matoušek (naše smíšené výborné trio), Martin Horna, Martin Kriegel a Jan Kadaník (obětavé chlapecké trio), Petra Ďurošková, Alena Hejnová, Kateřina Hrochová, Petra Waňková, Monika Špinlerová, Eliška Kachlíková, Tereza Kopecká, Vlasta Kuťáková, Pavla Marešová, Renata Vincencová, Michaela Baxová, Monika Hornová, Ivona Mesnerová, Michaela Hubková, Eliška Zákoucká, Petra Předínská, Pavel Borůvka (bicí)... Výčet všech jmen by byl velmi dlouhý a omlouvám se těm, které jsem zde neuvedla.

Ani letos nám nechybí soutěžící s „vavříny“. Nejcennější diplomy z letošního ročníku okresního kola obdrželi Lenka Lautschová a Michal Šeps.

Všem úspěšným bývalým i dnešním absolventům soutěží ve zpěvu, ve sboru, kteří tady často vystupovali pro veřejnost, nebo šlo jen o pouhé naše muzicírování mimo výuku, chci touto cestou poděkovat za pěkné chvíle při společné práci. Není nic krásnějšího, než moci vidět to velké zaujetí pro zpěv. Když se pak s některými z našich bývalých žáků setkáme, zavzpomínáme si na naši společnou činnost s úsměvem. A to je moc dobře. Možná, že něco ze svého talentu předají nové mladší generaci.

Vzpomíná Alena Křivská

Na ZŠ Bratří Čapků jsem strávila jen 3 roky, ale i tak mám na co vzpomínat. Do I. A, tehdy ještě Základní školy na Blahovce jsem nastoupila v září 1989. Mojí třídní učitelkou byla paní učitelka Marie Galuščáková a ve školní družině se o mne starala paní vychovatelka Vlasta Kulhánková. Moc se mi tam líbilo, hlavně obraz k písničku A s Hrubínovými verši Alenko, stůj, auto houká.... Při slově škola se mi vybaví veliké černé desky plné vysvědčení, fotografií a dalších drobných věcí schovaných na památku. Mezi těmi, které připomínají mé první krůčky ve škole, je založena i fotografie pořízená krátce po vstupu do první třídy a pozdější pochvala za pěkné čtení. Získat tento pochvalný list s obrázkem kohoutka, loupežníka Rumcajse, kocoura Vavřince s přáteli a podpisem paní učitelky bylo velkým významným, ale vůbec ne jednoduché. Pokud si vzpomínám, nebyla jsem zdaleka první, kdo se jím mohl doma pochlubit.

Ráda jsem chodila i do tělocvičny. Jako pětiletou mne tam vzala maminka na jakési vystoupení dětí a já si přála cvičit jako ony. Tohle přání mi krátce nato splnila moje budoucí paní učitelka ze třetí třídy, Blanka Jirková. Vzala mne s sebou na jednu z hodin tělocviku ve své třídě, což se mi moc líbilo. Dnes už studuji na vysoké škole, ale na svou první školičku jsem nezapomněla. Paní učitelky, paní vychovatelko, děkuji.

Alena Křivská na školní fotografii.

Pochvalný list za pěkné čtení.

Foto zaměstnanců školy z roku 2006

Ředitelé školy

Obecná a měšťanská škola chlapecká

1891 – 1893	Jan Řezníček
1893 – 1900	Otakar Kremla
1900 – 1907	Eduard Novák
1907 – 1908	Karel Kořízek
1908 – 1910	František Vobořil
1910 – 1913	Václav Uhlíř
1913 – 1921	Václav Kuťák
1921 – 1928	Josef Hrdý
1928 – 1934	Bohumil Kulíř
1934 – 1935	Josef Sobota
1935 – 1939	Josef Kosina
1939 – 1940	Josef Sobota
1940 – 1941	Josef Nováček
1942 – 1945	Jaroslav Jansa

Obecná škola smíšená

1945 – 1951	Josef Seidl
1951 – 1953	Marie Kotlantová

Osmiletá střední škola, základní škola

1953 – 1971	Aleš Řezníček
1971 – 1976	Josef Strnad
1976 – 1984	Milada Pacáková
1984 – 1987	Milan Ctibor
1987 – 1990	Iva Kubátová
1990 – 1994	Jaromír Baran
1995 – 2000	Věra Vaňková
2000 – 2002	Martin Dytrych
2002 – dosud	Martin Zakouřil

Obecná a měšťanská škola dívčí

1902 – 1908	Eduard Novák
1908 – 1915	Karel Kořízek
1915 – 1916	Václav Kuťák
1916 – 1923	František Kalina
1923 – 1931	Kateřina Doležalová
1931 – 1941	Františka Kuťáková
1941 – 1945	František Kárník

Učitelé a vychovatelé

Jan Abendroth, Arnošt Anders, Josef Aster, Petra Báčová (Janátová), Marie Balcarová, Václava Balcarová, Jaromír Baran, Jana Bartoňová, Marie Bartůšková (Jirásková), Vladimír Baudyš, Vlasta Baudyšová – Bartáková, Jaromír Beránek, Lenka Beránková, Miluše Bejrová, Růžena Benešová, Bronislava Benková, Eva Bergerová, Ilona Bergerová, Žofie Bergrová, R. Bílek, Bohumil Bláha, Marie Boukalová, Vojtěch Boura, Lidmila Bourová, Marie Bourová, Valerie Brátová, Josef Brett, Petra Brikciová, Karla Brolíková, Adolf Brož, Václav Brož, Jan Budínský, Josef Bureš, Aloisie Burešová, Adolf Celba, Barbora Cinerová, Josef Coufal, Oldřich Čejp, Lenka Čepelková, Amálie Černá, Zdeněk Černý, Ludmila Čočková, Antonie Čudková, Eliška Dlouhá, Irena Dobiasová, František Doležal, Jan Doležal, Kateřina Doležalová, Olga Doležalová, Eva Dudková, Marie Ducháčová, Ludmila Dušanková, Štěpánka Dvořáčková – Friedrichová, Martin Dytrych, Stanislav Fidlák, Jana Fingerová, Jan Firlinger, František Fišera, Olga Freibertová, Marie Frýbová, Jitka Fuhrmannová, Blanka Futterová, Věra Gabrielová, Marie Galuščáková, Marie Goliathová, Věra Gottfriedová, Josef Gotvald, Antonín Grunt, Robert Hager, Antonín Hájek, Marie Hájková, Zdeňka Halíková, Vladimír Hanuš, Dagmar Hanušová (Sejkorová), Václav Hátle, Věra Hausekrová, Zdeňka Havlová, Marie Havránková, Hana Hejnová, Helena Hejnová, Marie Heladinová-Stránská, Marta Hendrychová, Jaroslav Herejk, Erika Herejková, Alena Heringová, Antonín Herman, Jiří Hermoch, Anna Hermochová, Růžena Hetflejšová, Zdeňka Hlavatá (Jiráčková), František Hofman, Dana Hofmanová, Zdeněk Horák, Ivana Horáková, Marie Horáková, Dana Horáčková, Blanka Hostinská, Zdeněk Hrabá, Josef Hrdý, Božena Hrdinová, Jana Hrubá, Marie Hubálovská, Petra Hubertová, Helena Hůlková, Emanuel Humňal, Blanka Chvojková, Táňa Chybová, František Janíček, Radka Janošová, Jaroslav Jansa, Anna Jansová – Hájková, Eva Jansová, Vlasta Jarešová, František Jedlička, Blanka Jirková, Antonie Jodasová, Eliška Jonášová, Adolf Kábrt, Josef Kábrt, Marie Kábrtová, Alena Kadaníková, Andrea Kadaníková, Emilie Kadeřávková, František Kalina, Karel Kapoun, František Kárník, Václav Kašpar, Blanka Kašparová, Helena Kašparová, V. Kašpasuj, Břetislav Kavan, Gustav Kejklíček, Miroslava Klapková, Irena Kleistnerová, Jan Klimeš, Bohumila Knížková, Jan Koblása, Antonín Kocian, Iva Kociánová, Olga Kocourová, Božena Koláčková, Jana Kolaříková, Karel Kořízek, Jana Kosařová, Josef Kosina, Václav Kosinka, Lada Kostovská (Středová), Marie Kotlantová, Markéta Kotyzová, Jana Krahulcová, Václav Král, Jaromíra Králíčková, Anička Králová, Drahomíra Králová, Marie Králová, Božena Kratochvílová, Růžena Krejčová – Benešová, Milan Krejzl, Otakar Kremla, Anna Kremlová, Hana Krouželová, Božena Křelinová, Alena Křivská, Marie Křížová, Iva Kubátová, Helena Kubečková, Josef Kubíček, František Kubišta, Marie Kučerová (Brzobohatá), Miroslav Kulhánek, Anna Kulhánková, Nikola Kulhánková, Vlasta Kulhánková, Bohumil Kulíř, Josef Kupka, Václav Kuťák, F. Kuťáková, Julie Kuťáková, Milada Kuťáková, Josef Kvíčera, Jana Kýnlová, Marie Lacinová, Marie Lammelová, Josef Lán, p. Langr, Helena Lantová (Dohnalová), Jaroslav Laštovička, Pavel Leber, Josef Antonín Lelek, Josef Leiminer, Jarmila

Lencová, Vladimír Lepš, Libuše Livňanská, P. Lokvenc, J. Lokvencová, Zdeňka Lormanová, Alice Ludvíková, Václav Lukáš, Lenka Luňáčková, František Lusk, Jana Lusková, Josef Macek, Hana Machová, Miluše Machová, Soňa Maixnerová, Jan Malý, František Mann, František Mareš, Božena Marková, Zdenka Marková, Zdeňka Martinková, Alois Mašek, Eva Matějková, Jana Matěnová, Ladislav Matouš, František Matys, Květoslav Matyska, Marie Matysková, Jiřina Meierová, František Melichar, Ladislav Mencl, Daniela Mikešová (Jandová), Karel Mikolášek, Vendula Mertlíková, Miloslav Møglich, Josef Moravec, Marie Morávková, Helena Morávková (Klímková), Václav Musil, Anna Musilová, Marie Nehybová, Jarmila Nechutná, Marie Nešporová, Adolf Neu, Eduard Novák, Emil Novák, Marie Nováková, Božena Novotná, Marie Novotná – Boukalová, Zdeněk Nyklíček, Anna Nyklíčková, Irena Nyklíčková, Karel Nývlt, Lenka Nývltová, Věra Nývltová, Marie Oplová, Ludmila Ottová, Barbora Ožďanová, Milada Pacáková, Věra Páslerová, Blanka Pavlásková, Veronika Pavlišová, Miloslava Pavlová, Růžena Pavlová, Jaroslava Pažoutová, Vladimír Perdek, Miloslava Peterková, Jana Pichová, Josef Piňos, Bohumil Pitaš, Karel Plicka, Jaroslava Plodková, Věra Polcová, Josef Polenský, Ivana Poprachová (Valková), Berta Pospíšilová, Jarmila Pospíšilová, Eva Prouzová (Burešová), Milada Příbylová, Jitka Pulkrábková, Karel Raabe, Marie Raabová, Josef Regner, Rudolf Resch, Jaroslava Růžičková, Božena Řeháčková, Radka Řeháková, Marie Řeřichová, Aleš Řezníček, Jan Řezníček, Jana Sávová, Josef Seidl, Anna Seidlová, O. Seifert, Marie Seifertová – Matoušová, Oldřiška Seifertová, Miloslava Semeráková, Emílie Severýnová, Vlasta Schejbalová, Marie Schmidtová, D. Schulzová, Zdeňka Skřivánková, Milan Slavíček, Libuše Slavíčková, Josef Slavík, Jana Slavíková, Lada Slezáková, Marie Sluková, Josef Sobota, Marie Sobotová, Marie Součková, Josef Staněk, Marie Staňková, Alena Stejskalová (Capová), Bedřich Steuer, Milan Stibor, Jana Stiborová, Marie Stiebitzová, Marie Stodolová, Marie Stránská, Alena Středová, Jan Stuchlík, Marta Súkeníková, Marie Svobodová, Blanka Šafařová, Božena Šafařová, Hana Šepsová, Miloslav Šimek, Dana Šimková, Lada Šípková (Fabiánová), Jana Šírová, Max Škoda, Emilie Škodová, Marta Škodová, Věra Škodová, Blažena Škvárová, Miroslav Škrvna, Josef Šmíd, Zdena Šmídová, Klára Šnáblová, Bohuslav Šolc, Markéta Šolcová, Josef Špetla, Marie Špetlová, Jarmila Špůrová, Jana Šrůtková, Zdeňka Štanclová, Josef Štěpán, Drahůše Štěpánská, Jaroslava Šulitková (Nývltová), Věra Švarcová, Martin Táborský, Zdeněk Tomášek, Jindřiška Tomášková, Marie Tomková, Josef Trdlikát, Rudolf Tuček, Anna Týfová, Václav Tyrner, Jaroslav Uhlíř, Reiner Umlauf, Alois Urban, Marie Urbanová, Miroslav Valenta, Libuše Vašková, Věra Vaňková, J. Veselý, Marta Vítová, Zdeněk Vít, Adolf Vlček, Eduard Vlček, František Vobořil, Lidmila Vobořilová, Miloslava Vobořilová, Jan Vojtěch, Václav Voltr, Marcela Výborná, Karla Vychterová (Tommová), Václav Winkelhöfer, Ivona Zadražilová, Hana Zahradníková, Zdeňka Zahradníková, Ludmila Zachařová, Martin Zakouřil, Dagmar Zelená, Silvie Žďárská (Manychová)

Celkový počet žáků, kteří prošli naší školou: 17 335

Celkový počet učitelů, kteří učili na naší škole: 378

Nejpočetnější třídy v historii školy

5. třída obecné školy chlapecké	112 žáků, TU: Bohuslav Šolc (1910/11)
1. třída obecné školy dívčí	107 žáků, TU: Klára Šnáblová (1916/17)
5. třída obecné školy chlapecké	100 žáků, TU: Alois Urban (1912/13)
1. třída obecné školy chlapecké	97 žáků, TU: Adolf Brož (1912/13)
1. třída obecné školy chlapecké	97 žáků, TU: Vojtěch Boura (1916/17)
1. třída chlapecké měšťanské školy	96 žáků, TU: Alois Urban (1911/12)
3. třída obecné školy chlapecké	94 žáků, TU: Karel Plicka (1914/15)
5. třída obecné školy chlapecké	94 žáků, TU: Josef Antonín Lelek (1911/12)
1. třída obecné školy chlapecké	93 žáků, TU: Vojtěch Boura (1915/16)
5. třída obecné školy chlapecké	91 žáků, TU: Vojtěch Boura (1917/18)
2. třída obecné školy dívčí	90 žáků, TU: Miroslava Klapková (1917/18)
1. třída obecné školy chlapecké	90 žáků, TU: Josef Gotvald (1914/15)
4. třída obecné školy dívčí	89 žáků, TU: Marie Svobodová (1916/17)
3. třída obecné školy chlapecké	89 žáků, TU: Marie Řeřichová (1917/18)
2. třída obecné školy chlapecké	89 žáků, TU: Karel Kapoun (1915/16)

2006 - ?

Výlet do budoucnosti aneb Blahováček, synek náš

Od školního roku 2007/2008 uvedou v život všechny základní školy svůj školní vzdělávací program. My tak učiníme s ročním předstihem, tedy od roku 2006/2007. Již rok totiž poctivě pracujeme na učebním plánu, učebních osnovách,

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory	1.stupeň					2.stupeň			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a lit.	9	9	8	7	7	4	4	5	4
	Anglický jazyk		1	2	3	3	3	3	3	3
Matematika a její aplikace		4	5	5	5	4	4	4	4	4
Informační a komunikační techn.						1	½	½	½	
Člověk a jeho svět		2	1	3	3	3				
Člověk a společ.	Dějepis						2	2	2	2
	Výchova k obč.						1	1	1	1
Člověk a příroda	Fyzika						1	2	2	2
	Chemie								2	2
	Přírodopis						2	2	1	2
	Zeměpis						2	2	2	
Umění a kultura	Hudební vých.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Výtvarná vých.	1	1	1	2	2	2	2	1	1
Člověk a zdraví	Výchova ke zdr.							1	1	1
	Tělesná vých.	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Člověk a svět práce		1	1	1	1	1	1	1	1	1
Volná a vázaná dotace		1	1	1	1	2	2½	2½	3½	6
Časová dotace v ročníku		21	22	24	25	26	28	30	32	32
Celková povinná časová dotace		118					122			

plánech projektů a exkurzí, na včlenění průřezových témat. A proč? Přeci proto, aby náš vzdělávací program „Blahováček“ ulehčil Vaším dětem. Množství učební látky je totiž redukováno a připraveny jsou zbrusu nové předměty a metody výuky. Doufejme, že se žáci 1. a 6. ročníku, ve kterých se rozběhne, s ním ztotožní a že veškerá naše společná snaha povede ke zkvalitnění výuky.

Pro rodiče budoucích prvňáků a šestáků a samozřejmě i pro všechny další uvádíme učební plán.

Název volitelného předmětu (značka X označuje výběr z předmětů)	1.stupeň					2.stupeň			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tvořivé hry X Poznáváme a tvoříme	1								
Rok v přírodě X Hrajeme si a zpíváme		1							
Zákl. společ. chování X Sportovní hry			1						
Naše město X Zákl. 1.pomoci (½ roku) Dopravní výchova (½ roku) Náboženství (½ roku) (výběr ze 2 předmětů)				1					
Kopaná (chlapci) X Aerobic (dívky)					1				
Hrátky s čísly X Region Jestřebí hory					1				
Základy administrativy						½	½		
První pomoc								½	
Náš kraj X Astronomie (½ roku) Přírodop. praktikum (½ roku)						1			
Estetika Vv X Estetika dramatická						1			
Nj X Jak žít ve společnosti (1h) Praktické rady do života (1h) Trendy moderního věku (1h) Evropa a my (1h) (výběr ze 2 předmětů)							2		
Nj X Základy sebeobrany X Výtvarný sem.								2	
Rétorika X Komunikační technologie								1	
Nj X Kutlilství a opravy X Péče o dítě (1h) Vedení domácnosti (1h)									2
Konverzace v Aj X Týmová práce (1h) Rétorika (1h)									2
Chem.-fyz. pokusy X Glob. probl. lidstva									1
Vývoj života na Zemi									1
Časová dotace v ročníku	1	1	1	1	2	2½	2½	3½	6
Celková časová dotace	6					13			

Milí přátelé!

Letošní výročí vaší školy bude jistě spojeno i s vaším úsilím, aby se stalo místem klidu, ve kterém se dobře pracuje nejen vám, ale i vašim učitelům. Při našich návštěvách jsme poznali, že škola, nesoucí čestný název obou bratří Čapků, vás vede po celá léta k úctě ke každé tvořivé práci ve prospěch ostatních občanů, zpočátku i vašich spolužáků.

Jako dlouholetí členové Společnosti bratří Čapků cítíme a stále poznáváme jejich životní cíl. Oni dokázali svému národu velikost a správnou cestu životem, naplněnou obětavostí a vzájemnou úctou k občanům.

Proto vám všem, kteří se snažíte být správnými žáky Základní školy Bratří Čapků, přeji hodně úspěchů i pro letošní oslavy.

Za básníka Jindřicha Hilčra, vašeho přítele, jenž od vás dostal malované obrázky ke svým básním, vás upřímně zdraví

Běla Hilčrová

A mějte se hezky

Někteří žáci se loučí s naší školou, potažmo učiteli, takhle pěkně.

Škola dnes a zítra

A co říci závěrem? V současné době, když nás navštíví po několika letech bývalý absolvent školy, je vždy velmi udiven proměnou, kterou naše škola během několika let prošla. S modernizací nejen učeben, ale i celkového zázemí školy budeme samozřejmě i nadále pokračovat. V letošním roce jsme již od základu zrekonstruovali novou laboratoř, během letních prázdnin bude vybudována druhá počítačová učebna a z učebny českého jazyka bude vytvořena moderní knihovna. V krátkém časovém horizontu ještě chceme zmodernizovat například učebnu přírodopisu a prostory pro školní družinu.

Moderní způsob výuky se samozřejmě neobejde bez kvalitních učebních pomůcek. Každý vyučující na škole již má k dispozici moderní kazetový magnetofon s CD přehrávačem a polovina tříd má televizi s videem nebo DVD přehrávačem. Pro výuku se využívají 2 datavideoprojektory, z toho jeden napojený na internet. Kromě každoročních investic do výpočetní a audiovizuální techniky budeme pro názornost výuky samozřejmě pořizovat další nové nástěnné mapy, obrazové materiály, učební modely a velké množství knižních titulů do školní knihovny.

Již v předchozí kapitole jste se seznámili s tím, že od příštího školního roku budeme vyučovat podle našeho vlastního školního vzdělávacího programu. Jako jeho motto jsme si dali tuto větu: "Cílem vzdělávání není vytvořit z žáka neschopného encyklopedického génia, nýbrž slušného člověka, který se za pomoci osvojených znalostí, schopností a dovedností dokáže vhodným způsobem prosadit v reálném životě". Převést tento program z teorie postupně do praxe bude určitě nejnáročnějším úkolem všech našich pedagogických pracovníků. Jsem však přesvědčen, že se nám podaří co nejvíce přiblížit výuku potřebám žáků a dosáhnout toho, že budou všichni chodit do školy s chutí a radostí.

Každého učitele totiž vždy velmi potěší, když se do školy přijde podívat bývalý absolvent se slovy: „Strávil jsem tady krásné roky života. Moc se mi tady líbilo.“ A já věřím, že tato slova budeme v budoucnu slyšet stále častěji.

Martin Zakouřil
ředitel školy